

ELANUL

Nr. 146
APRILIE
2014

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

Lacrima națiunii

Dan HORGAN

IZVOR DE APĂ VIE

Obiceiuri de PAȘTE și OUL ÎNCONDEIAT

Sărbătoare fără dată fixă, Paștele sau Învierea Domnului este centrul unei serii de datini care, durează 50 de zile, de la Lăsatul Secului la Înălțare. Momentul în care miracolul devine semnul credinței. Răstignirea și Învierea marchează, de fapt, întemeierea creștinismului.

Ultima săptămână din Postul Paștelui se numește „Săptămâna Patimilor” și începe în duminica Floriilor, duminică în care se comemorează intrarea lui Iisus în Ierusalim. „Săptămâna Patimilor” comemorează prinderea lui Iisus, torturarea, batjocorirea, crucificarea și moartea Lui. În această ultimă săptămână, multe biserici țin slujbe în fiecare seară, slujbe numite „Denie”. De luni până joi se comemorează ultima masă, prinderea și închiderea lui Iisus. Ziua de joi se numește „Joaia Mare”. Vineri, numită „Vinerea Mare”, „Vinerea Patimilor” sau „Vinerea Seacă” este ultima vineri dinaintea Sărbătorii de Paști se comemorează crucificarea și moartea lui Iisus pe cruce. În această zi, se ține „Post negru”, pentru cei mai mulți români, adică nu mănâncă și nu beau nimic toată ziua.

Postul negru este ținut în credința că Dumnezeu îl va feri, pe cel care postește, de toate bolile, îl va face să fie sănătos și să-i meargă bine tot restul anului.

În timp ce oamenii mai în vârstă se spovedesc și se împărtășesc de mai multe ori pe an, cei tineri merg pentru aceste lucruri doar în Vinerea Paștelui.

- continuare în pagina 2 -

Securitatea și intelectualii în România anilor '80 (2)

Liviu ȚĂRANU

Intelectualii în anii '80: „o palidă umbră”

Începând cu epoca modernă, în România, intelectualii au jucat un rol esențial în transformarea socială, politică și chiar economică a statului și societății românești. Această schimbare a fost operată mereu prin raportare la modelul oferit de Occident, însușit prin educație sau prin cunoaștere directă. Astfel, vreme de un secol, între 1848 și 1945, lumina ideilor și a cunoașterii, pentru intelectualitatea românească, a venit mereu de la Vest.

Schimbările intervenite după cel de-al Doilea Război Mondial în Europa de Est au condus la o schimbare forțată în orientarea existentă la nivelul întregii elite intelectuale – începând de acum lumina venea de la Răsărit. Desigur, România nu a făcut excepție de la regulă, chiar dacă a existat o parte a intelectualilor care au refuzat noua direcție impusă pe canale politice, ideologice și milițienești.

- continuare în pagina 17 -

Planeta maimuțelor sau iepurașul de Paște

Dan RAVARU

Alături de limbă, statalitate și unitate economică, datinile și obiceiurile sunt definitorii pentru o națiune. Mai mult ca atâtea, ele sunt esențiale pentru cunoașterea rădăcinilor și a profunzimilor etnice din trecut. Pentru noi, românii, este foarte important faptul că în datini și obiceiuri am conservat atât elemente romane, cât și elemente dacice. Un exemplu concret îl constituie Miorița, care reflecta ideea sacrificiului uman pentru binele comunității din religia lui Zalmoxis și Gebeleizis. Din nefericire, interpretarea baladei este, în general, falsă, se crede că tânărul cioban nu reacționează din lașitate, de fapt el nu luptă, fiindcă este convins de necesitatea sacrificiului. De la romani, am preluat urările de bine cuprinse în colinde, ca și în întregime ciclul obiceiurilor de iarnă care reproduc Saturnaliile. Sunt numai două exemple dintre multe altele.

Conservarea datinilor și obiceiurilor este un fenomen firesc și de o imensă importanță, fără ele națiunea dispăre. Avem cazul deosebit al românilor din Moravia (Cehia), care și-au pierdut limba și religia, dar au păstrat numele de vlahi și întreaga gamă a obiceiurilor. La fel s-a întâmplat în sudul Poloniei, în zona Zakopane și mult mai departe, în Peninsula Balcanică, în zone în care nu se mai vorbește românește, dar s-au păstrat obiceiurile.

În perioada comunismului din jurul anilor 1950, când țara era condusă, aparent, de Gheorghiu Dej, dar de fapt de grupul Anei Pauker, ofensiva asupra a tot ceea ce este românesc se concentra și asupra datinilor strămoșești.

- continuare în pagina 20 -

IZVOR DE APĂ VIE

- urmare din pagina 1 -

Multe și frumoase sunt obiceiurile de Paști păstrate în România, statomcitate de veacuri, transmise din generație în generație.

Paștele semnifică trecerea de la moarte la înviere și la viața veșnică. Viața și moartea, învierea lui Iisus, exemplu sigur de urmat pentru toți creștinii întru nemurire.

De la casa unui bogătaș și până la bordeiul sârmanului se cunoaște apropierea acestei mari sărbători, căci în ajunul ei sunt toate acum curățite și îndreptate, toate sunt unse și văruite, hainele zvântate și curate, bărbații bărbierii și spălați, iar femeile laute și tăcute.

Răstignirea și Învierea reprezintă eterna legătură dintre moarte și viață, așa precum renaște natura în fiecare primăvară, când se reia ciclul vieții. Oul, el însuși purtător de viață, devine un simbol al regenerării, al purificării, al veșniciei.

Pentru sărbătorile de Paști, creștinii vopsesc ouă roșii. Originea acestui obicei se pierde în negura vremurilor. Oul este considerat drept simbol universal al nașterii, în cazul religiei creștine este atribuit mai frecvent simbolului renașterii, al nemuririi, făcând parte și din simbolurile reînvierii naturii și vegetației.

Legendele creștine leagă simbolul ouălor roșii de patimile lui Iisus. Se spune că atunci când Iisus a fost bătut cu pietre, când acestea l-au atins, s-au transformat în ouă roșii. Și se mai spune că Sf. Maria, venind să-și vadă Fiul răstignit, a adus niște ouă într-un coș, spre a le dăruii soldaților să-i permită să-și vadă fiul, dar care s-au înroșit de sângele mântuitorului stând sub cruce. Se povestește că după ce Iisus a fost răstignit, cărturarii și fariseii au făcut un ospăț de bucurie. Unul dintre ei ar fi spus: „Când va învia cocoșul pe care-l mâncăm și ouăle fierte vor deveni roșii, atunci va învia și Iisus”. Nici nu și-a terminat bine vorbele și ouăle s-au și făcut roșii, iar cocoșul a început să bată din aripi stropind pe cei prezenți cu vin pe față. Și de atunci se spune că ouăle se fac roșii iar evreii au rămas cu pistrii pe față.

În tradiția populară românească se crede că ouăle de Paști sunt purtătoare de puteri miraculoase: ele vindecă boli și protejează animalele din gospodărie. Se spune că atunci când oamenii n-ar mai înroși ouă de Paști, atunci lumea se va sfârși.

În medicina și cosmetica arhaică a românelor, cojile de ouă roșii sunt un stimulent al frumuseții și sănătății, prin mecanismul magiei simpatetice și al celei contagioase. La Paști, cine merge la biserică să-și puie cu un ou roșu la sân, ca să fie întotdeauna roșu.

În mai multe sate din Moldova, toți membrii familiei se spală pe față cu apă dintr-un vas în care au fost puse dinainte, un ban de argint, un ou alb și un ou roșu. Se zice că astfel vom fi curați la suflet ca oul alb, rumeni în obraz precum oul roșu, bogați și sănătoși. Potrivit aceluiași obicei, cel care se spală ultimul din acest vas ia banul și ouăle. Ouăle roșii de Paști nu pot lipsi de pe masa nici unui bun creștin la această sărbătoare.

Ouăle se ciocnesc la masa de Paști, după un anumit ritual: persoana mai în vârstă, de obicei bărbatul, ciocnește capul oului de capul oului ținut în mână de un comesean, în timp ce rostește cunoscuta formulă „Hristos a Înviat !”, la care se răspunde cu: „Adevărat a Înviat !”

În prima zi de Paște ouăle se ciocnesc „cap în cap”, în a doua zi se ciocnesc „dos cu dos” iar în a treia zi le ciocnesc „burtă în burtă”. Se spune că dacă ai ciocnit un ou cu două gălbenușuri în prima zi de Paște, trebuie începute pregătirile de nuntă. O vorbă veche din bătrâni spune că ai să te căsătorești foarte curând.

Tot bătrânii spun că din primul ou ciocnit în ziua de Paște trebuie să mănânce toți membrii familiei, pentru a fi întotdeauna împreună. O tradiție veche cere că oul de Paști să fie mâncat, iar cojile să fie aruncate neapărat pe o apă curgătoare.

În unele sate moldovenești se spune că cel al cărui ou nu se sparge de Paște va fi sănătos tot anul.

Sâmbătă seara, în ținută de sărbătoare, îmbrăcați cu haine noi, așa cum cere tradiția, oamenii merg la slujba de Înviere și sfințirea bucatelor de Paști, unii din credință, alții din obișnuință. Alimentele aduse la biserică în această noapte sunt un simbol al reînvierii și al belșugului. În tradiția strămoșească era regula, regulă ce mai dănuie și astăzi, ca întorcându-se de la biserică să păstreze focul aprins, aducând lumina în casă și gospodărie. La întoarcerea acasă, cel care aduce Lumina Sfântă de la slujba de Înviere trebuie să facă o cruce din fum pe grinda centrală a casei țărănești lângă semnul de meșter de pe cea grindă pentru ca toată gospodăria să fie protejată de rele. Lumânarea, poate cel mai important simbol al Învierii, reprezintă biruința vieții asupra morții și a binelui asupra răului. Lumânarea de la Înviere, conform credinței populare, nu se aruncă, ci este păstrată cu sfințenie pentru a fi aprinsă în fața icoanei în caz de primejdie sau necazuri mari, la cutremure și vreme rea.

Pregătirea bucatelor pentru Paști începe în Săptămâna Mare, fiind respectat un anume ritual. În Joia Mare gospodinele coc pască. Conform tradiției în Moldova se cunosc două feluri de pască: pasca cu brânză, și pasca dulce răspândită și cu termenul cozonac.

Masa din prima zi de Paști este un prilej de reunire a familiei, decurgând după o anume rânduală. La masa de Paști se așează alimentele care au fost duse la biserică și sfințite: ouăle roșii, cașul de oaie, salată cu ceapă verde și ridichi, drobul și friptura de miel, pasca umplută cu brânză sau smântână și mai nou cu ciocolată și bineînțeles nelipsitul miel copt. Sacrificarea mielului la această sărbătoare este preluată din practici precreeștine, pentru a marca începutul perioadei de renovare a timpului. Mielul tăiat la sărbătoarea Paștelui, este identificat simbolic de creștini cu Iisus Hristos, prin care este reactualizată moartea sa fizică.

În cele trei zile ale Paștelui masa nu se strânge ci stă întinsă cu bunătăți pe ea, ca oricine vine în casă să fie ospătat.

În ziua de Paști este obiceiul de a merge la părinți și la nașii de cununie și de botez cu pască și ouă roșii.

În Bucovina, fetele se duc în noaptea de Înviere în clopotniță și spală limba clopotului cu apă neînceptută. Cu această apă se spală pe față în zorii zilei de Paști, ca să fie atrăgătoare tot anul și așa cum aleargă oamenii la Înviere când se trag clopotele la biserică, așa să alerge și feciorii la ele. Flăcării trebuie să se ducă cu flori la casele unde locuiesc fetele care le sunt cele mai dragi, iar ele, pentru a își arăta consimțământul la sentimentele lor, trebuie să le ofere un ou roșu.

În Vinerea Mare, conform tradiției este ziua scăldatului: se crede că cel care se cufundă de trei ori în apă rece în Vinerea Seacă, va fi sănătos tot anul.

În a doua zi de Paști în Transilvania s-a mai păstrat obiceiul udatului, având semnificația unui act de purificare. De obicei, feciorii stropesc cu apă sau cu parfum persoanele ieșite în cale, în special fetele.

Se mai spune că dacă plouă în Vinerea Seacă anul va fi bogat, cu recolte îndestulătoare, iar dacă va fi soare puternic, anul va fi secetos, neroditor.

În prima zi de Paști există obiceiul de a se purta haine noi în semn de respect pentru această aleasă sărbătoare, dar și pentru că ea semnifică primenirea trupului și a sufletului, așa cum se primenește întreaga natură odată cu primăvara. Totodată un accesoriu de îmbrăcăminte de culoare roșie este recomandat a fi purtat în ziua de Paști.

În multe sate din dreapta Prutului, tinerii „fură” toaca din biserică și o duc în cimitir, unde trebuie să o păzească. Dacă aceasta e la rândul ei furată, trebuie să dea o petrecere în

cinstea hoților. Dacă au făcut treabă bună și au păzit-o, hoții plătesc pentru ospăț.

Pe vremuri de Paște, îndeosebi a doua și a treia zi, în multe sate se organizau jocuri, hora satului, unde veneau sătenii de toate vârstele. În zilele de Paști la moldoveni tradițional era și „datul în scrânciob”. Drept plată pentru această distracție erau ouăle roșii. Se credea că cine se dădea în scrânciob, acelaia îi vor crește roadele înalte și-i va merge bine tot anul. În prezent, multe din frumoasele tradiții și obiceiuri strămoșești de Paște mai sunt, din fericire, încă valorificate atât în familiile moldovenilor cât și în cadrul diverselor manifestații culturale, etnofolclorice.

Simbolul Oului reprezintă mai mult decât ar putea reda orice limbaj și mai mult decât ne-ar putea reda rațiunea. Cu forma să rotund-ovală care inspiră, în același timp, liniște și mister, oul nu avea cum să fie trecut cu vederea de oameni. Și aceasta încă din cele mai vechi timpuri, în dogmatica țaranului român Pământul e în chipul unui ou; fundul oului este Pământul, iar vârful e Cerul; el stă pe apă.

Se spune din bătrâni că atunci când oamenii n-ar mai înroși ouă de Paști, atunci lumea se va potopi. Deși astăzi, asociem ouăle roșii sărbătorii pascale cea mai mare și mai importantă sărbătoare a tuturor creștinilor, tradiția ouălor vopsite în culori este mult mai veche decât creștinismul. Ouăle roșii sunt alimente sfinte de care nu ai voie să îți bați joc sau se le iei în derâdere. De fapt, oul roșu este cel mai sacru aliment al creștinului. El aduce aminte de coșul cu ouă așezat sub crucea pe care Mântuitorul pătimea pentru păcatele noastre, devenind roșii în urma sângelui care picura din rănilor Lui. Ciocnirea ouălor vopsite este un ritual moștenit de la primii creștini care își dăruiau ouă roșii de Paști, se sărutau pe obraji și spuneau salutul sfânt „Hristos a Înviat!” urmat de „Adevărat a Înviat!”.

Tradiția spune că ouăle roșii sfințite la Biserica Creștină sunt un antidot redutabil contra farmecelor și magiei negre. Țăranul român le pune în brazdă pentru a spori astfel recoltele sau le îngropa în vie, pentru a feri viile de grindină.

În afara ouălor vopsite, la români tehnica încondeierii ouălor a ajuns o adevărată artă, nemaiîntâlnită nicăieri în lume. Dacă geto-dacii vopseau ouăle cu galben, semnificând culoarea Soarelui pe bolta cerească sau în portocaliu - culoarea discului solar la răsărit și apus, odată cu pătrunderea creștinismului, ouăle au început să fie vopsite în roșu. Conform izvoarelor istorice, vecinii noștri slavii au împrumutat obiceiul încondeierii de la comunitățile daco-romane cu care au intrat în contact în perioada migrării lor în Europa de est și Balcani. În Bucovina și Maramureș, spre exemplu, există peste 70 de desene diferite.

Oul încondeiat trăiește și în credințele poporului nostru și este păzitor de duhuri necurate, oul roșu se întrebuițea ca amuletă, obicei practicat, în zilele noastre, la rușii din părțile Uralului, unde se făceau ouă din pietre semi-prețioase, de diferite culori, între care și roșii, mici de tot, și se purtau ca fetișuri la ceas, cum se poartă mărtișoarele, după cum fetiș trebuie să fi fost ouăle de piatră vopsite cu roșu, din mormintele preistorice, îngropate cu mortul, ca să-l apere de Duhul Răului.

Culoarea roșie fiind simbolul vieții, deci al puterii, se explică pentru ce popoarele războinice au adoptat-o pe steagurile lor, pentru ce la popoarele indo-germanice culoarea roșie era semnul măririi și al cinstei, culoare cu care se înfășurau și împărații purpură, semnul forței, al stăpânirii.

Odinioară, numai la curțile domnești era îngăduită întrebuițarea unor anumite obiecte de culoare roșie.

Pentru daco-geți, ouăle vopsite erau o ofrandă rituală destinată divinităților htoniene și strămoșilor. Ca o rămășiță a acelor vremi, folclorul românesc reține că de Paști, daco-romanii dădeau pe apă cojile ouălor roșii, spre a se duce în „Țara Blajinilor”. Același obicei dăinuie astăzi și în Bucovina, cojile ouălor de Paști, sunt aruncate în râu, pentru ca apa să le poarte la „Blajini” (ființe imaginare, încarnări ale copiilor morți nebotezați, al căror loc de viețuire se afla la „capătul lumii”, aproape de Apa

Sâmbetei). În felul acesta, și Blajinii știu că pentru toți creștinii a venit Paștele.”

Legendele creștine leagă simbolul ouălor roșii de patimile lui Iisus. Se spune că atunci când Iisus a fost bătut cu pietre, când acestea l-au atins, s-au transformat în ouă roșii. Și se mai spune că Sf. Maria, venind să-și vadă Fiul răstignit, a adus niște ouă într-un coș spre a le dăruii soldaților să-i permită să-și vadă fiul, dar care s-au înroșit de sângele mântuitorului stând sub cruce. Răstignirea și învierea reprezintă eterna legătură dintre moarte și viață, așa precum renaște natura în fiecare primăvară, când se reia ciclul vieții. Oul, el însuși purtător de viață, devine un simbol al regenerării, al purificării, al veșniciei.

La noi, ouăle nu se vopsesc doar în roșu, ci și în alte culori, realizând desene deosebit de inspirate și frumos lucrate, în motive geometrice sau reprezentând plante, animale ori diferite simboluri. Bucovina este recunoscută pentru tradiția - păstrată și în zilele noastre - de a „încondeia” sau „închistri” ouă. Armonia culorilor, delicatețea modelelor transmise din generație în generație și măiestria execuției, au transformat acest meșteșug în artă. Ouăle sunt încondeiate în trei-patru sau mai multe culori, de obicei, ținând cont și de simbolul fiecărei culori în parte.

Tehnica împistrii ouălor este cea mai complexă, mai artistică și totodată cel mai greu de realizat întrucât, folosind baia integrală de culoare și uzând de tehnica cruțării succesive a fondului, rezultă că munca de elaborare artistică este îndelungată și dificilă.

Ouăle s-au muncit și cu pana de gâscă, capătul de lumânare înmuiat în foc și cu el se scria pe coaja oului după care era vopsit într-o singură culoare de obicei roșie. De asemeni s-a mai practicat tehnica ornării ouălor și cu penița cu tuș, de fapt desenarea cu tuș de diferite culori pe suprafața oului și astfel ieșind la lumină adevărate opere de artă, ouă care se mai păstrează încă în muzeele de specialitate.

Unealta de bază, chișița, este formată dintr-un bețișor de mărimea unui creion având la unul din capete fixată perpendicular o mică bucățică de tablă foarte subțire de alamă, aramă sau tinichea, transformată în țevă prin înfășurarea tăbliței pe un ac de cusut foarte subțire, având în interior un orificiu foarte fin. Ceara se pune de regulă undeva pe marginea plitei de gătit să stea în felul acesta fierbinte, în care se adăuga un praf de cărbune foarte fin pentru a colora ceara și astfel pentru a lăsa urme vizibile pe suprafața oului chiar când este desenat pe un câmp de culoare.

Prin împistritul arhaic se realizează ornamente în două nuanțe cromatice prin simpla cruțare a fondului. Deci, împistritul comportă minimum două nuanțe în afara culorii de bază, de obicei albul, vernil-ul în mai multe nuanțe, pentru ouăle de rață, și în rare cazuri, galbenul rezultat dintr-o baie prealabilă peste care se aplică ceara de albine cruțând succesiv celelalte straturi de culoare. Vorbind de împistritul actual ne referim la beția cromatică ce reușește să unifice plenar, în cazuri excepționale, până la 12 culori, parte rezultând din baia de culoare, parte fiind obținute după aplicarea primei scriituri în ceară.

Motivele decorative sunt numeroase și fiecare motiv se prezintă în mai multe variante, care se diferențiază în funcție de localitate. Variaza chiar și în același sat sau oraș și diferit iese același motiv din mâna aceleiași persoane care încondeiază. Cele mai utilizate motive sunt cele **arhetipale**: Soarele apare în numeroase reprezentări, ca simbol al primăverii, dragostei de lumină și bucuriei de a trăi, luna, crucea, steaua cu patru sau opt brațe, apoi motivele **zoomorfe**: albina, broasca, racul, porumbița, greierele, zmeul, rața, gâsca, șarpele, melcul, rădașca, creasta cocoșului, coarnele berbecului, peștele, apoi cele **fitomorfe**: frunza bradului, frunza stejarului, frunza de mestecăn, frunza de salcie, vâscul, floarea mărunții, florile de păr, frunza trifoiului, garoafa, ghiocelul, mărgăritarul, ciuboșica cucului, frunza de fragi, căpșunile, miezul de nucă, păstăile, spicul grâului, al orzului, crenguțe, urmează cele **scheomorfe**: grebla, lopata, hârlețul, sapa, secera, roata carului, roata morii, degetele,

scara, butoiușul sau fedeleșul, furculița, vârtelnița, furca de tors, fierul plugului, cărja ciobanului, desagi și brâul popii, calea sau cărrea rătăcită, inelul și fluierul ciobanului, crucea Paștelui, crucea românească, crucea rusească sau crucea moldovenească, steaua numită uneori și steaua ciobanului sau floarea străchinii, mânăstirea.

Motivul geometric sunt cele mai vechi și mai răspândite. În privința motivelor scrise, motivul tipic al oului împistrit este cel geometric, în diferite forme. Rareori îmbinat aici-colo cu motivul floral, acest geometrism este un mod de expresie artistică. Unele motive reprezintă forme din lumea înconjurătoare, simboluri abstracte și elemente astrale. În ornamentarea geometrică se folosesc ca elemente, liniile și desenele sau combinațiile cu linii. Liniile folosite îmbracă diverse aspecte cu anumite semnificații:

La linia verticală și cea orizontală, traiectul vertical simbolizează, forța activă și o elevație spirituală sau materială; linia verticală reprezintă viața, cea orizontală, moartea.

Linia dreaptă, utilizată ca linie de separare sau unificare, simbolizează, destinul

Linia dublă, dreaptă, panglică centrală, drum, un ornament primitiv universal, simbolizând eternitatea. Aceste linii sunt folosite ca linii de separație între diverse planuri.

Linia formând o suită de dreptunghiuri reprezintă gândirea, cunoașterea.

Linia în semicercuri simbolizează protecția.

Linia frântă orizontală în dinți de fierăstrău, cu alternanța direcțiilor în sus și în jos, semnifică binele și răul, coexistența lor în timp. Linia frântă verticală simbolizează dominația.

Linia ușor ondulată reprezintă apa, purificarea.

Meandru este o linie sinuoasă, fără sfârșit.

Meandru cu volute și spirale este caracteristic ceramicii din neolitic. Grecii și romanii l-au folosit mereu în decorarea ceramicii. El reprezintă șarpele și simbolizează nemurirea, eternitatea. Spirala care pleacă dintr-un punct, pentru a se desfășura la infinit simbolizează timpul, eternitatea.

Voluta, spirala dublă, regăsită și pe ceramica veche, simbolizează legătura dintre viață și moarte.

În afară de linii se folosesc în ornamentarea geometrică și diverse combinații de linii formând simboluri:

Motivul în „X” un simbol foarte vechi reprezintă unirea, prietenia.

Plasa sau rețeaua, simbol folosit mai mult la ouăle încondeiate reprezintă separarea binelui de rău.

Plasa oblică într-un triunghi simbolizează sentimentele omenești.

Pătratul reprezintă semnul grafic al inteligenței.

Pătratul cu rețea semnifică înțelepciunea.

Triunghiul simplu sau cu franjuri simbolizează stăpânirea asupra sentimentelor.

Rombul reprezintă înțelepciunea.

Punctele și „picățelele”, sunt semne primitive străvechi, bogăția, fericirea, de asemenea stelele, semințele, a1binele.

Dintre motivele individuale întâlnim: Cercul, foarte răspândit în ornamentică, simbolizează diverse elemente ca universul, infinitul, aspectul ciclic al naturii. În afară de forma simplă a cercului, regăsim forme de cerc cu punct interior, două cercuri concentrice și cercul împărțit în două sau patru prin linii verticale și orizontale.

Crucea, venerată ca fetiș în comuna primitivă a devenit semn distinctiv al creștinătății, fiind reprezentată adesea pe ouăle decorate, brațele sale semnificând, în același timp, cele patru puncte cardinale sau cele patru anotimpuri.

Despre simbolistica unor culorii se poate spune că:

Roșu este simbol al sângelui, soarelui, focului, dragostei și bucuriei de viață.

Negru – absolutism, statornicie, eternitate.

Galben – lumină, tinerețe, fericire, recoltă, ospitalitate.

Verde – reînnoirea naturii, prospețime, rodnicie, speranță.

Albastru – cer, sănătate, vitalitate.

Violet – stăpânire de sine, răbdare, încrederea în dreptate.

Albul – inocență, puritate.

Vechimea obiceiului încondeierii ouălor poate fi doar bănuită. Există bătrâni care își amintesc că străbunii lor vorbeau de practici de fertilizare săvârșite de tinere perechi care îngropau „ouă desenate” la marginea câmpului, în noaptea de Înviere, ceea ce plasează obiceiul în vremuri precreștine. Aceeași vechime pare a fi demonstrată și de perpetuarea unui model numit „cireșică” ce este aproape identic cu „vârtelnița” întâlnită pe ceramica de tip Cucuteni sau a motivului numit „cărrea rătăcită”, cel mai greu de realizat. Ouă cu calea rătăcită mai primeau și mamele a căror copii au murit nebotezați.

Dar ouăle încondeiate se foloseau nu numai la sărbătorile Paștelui ci și în diferite alte sărbători la români cum ar fi: nunta: mirii primeau fiecare câte un ou roșu încondeiat cu motivele, coarnele berbecului care însemna spiritul de conducere în casă, berbecul întotdeauna conduce turma ca mascul dominant, apoi o inimă care înseamnă casa, și de fapt dragostea din casă și care inimă la rândul ei era plină de puncte albe ceea ce înseamnă stelele care la rândul lor reprezintă imensitatea dragostei din casa mirilor. La fiecare cruce sunt câte un număr de patru cireșele ceea ce înseamnă rodul casei și anume reușita din casă și bineînțeles neapărat copiii.

La începutul aratului plugarul primea un ou încondeiat cu fierul plugului ca să aibă plugarul un an îmbelșugat și mănos. Tot la fel și cu celelalte simboluri scheomorfe în diferitele sezoane de agricultură. Dar ouăle încondeiate nu au fost prezente doar în zilele de Paște ci se orna cu ele împreună cu nucile, alunele îmbrăcate în staniol bradul de Crăciun, bradul de nuntă și cel de înmormântare.

Ouăle închistrite începeau a fi „muncite” de pe la mijlocul Postului Mare. De regulă, ele nu se mâncau. După ce erau sfințite în noaptea de Înviere, erau dăruite rudelor și celor dragi și erau păstrate în apropierea icoanelor până la Paștele următor sau dăruite ulterior în funcție de necesități.

Ouăle încondeiate sunt apreciate nu numai în zi de Paști, ci mereu pentru că în acest mod noi ca popor putem duce mai departe tradiția noastră veche de secole. Încondeiatul ouălor a păstrat un loc special în tradiția poporului român. La prima vedere putem spune că are o importanță minoră sau că aparține trecutului, însă a rămas vie în diferitele regiuni din România și foarte căutată în orașele mari ale țării.

Bibliografie:

- Viețile Sfinților, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor 1998.
- Ion Ghinoiu – „Obiceiuri populare de peste an”, Editura Fundației Culturale Române, 1997.
- Ion Ghinoiu - „Sărbători și obiceiuri românești”, Editura Elion, București, 2002.
- *Romulus Vulcănescu - „Mitologie Română”*, Editura Academiei R.S.R. București, 1985
- Irina Nicolau - „Ghidul Sărbătorilor Românești”, Editura Humanitas, 1998.
- Elena Niculița Voronca - „Datinile și credințele poporului român”, Editura Polirom Iași 1998.
- Simion Florea Marian – „Sărbătorile la români” Editura „Grai și Suflet - Cultură Națională”, 2001.
- Antoaneta Olteanu - „Calendarele poporului român”, Editura Paideia 2001.
- Ion Taloș - „Gândirea magico-religioasă la români”, Dicționar, Editura Enciclopedică, București, 2001.
- Arthur Gorovei - Ouăle de Paști - Studiu de folclor, Editura Paideia 2005
- Maria Zahacinschi - „Ouăle de Paști la români” Editura Sport-Turism, București, 1992
- Ion Ghinoiu – „Obiceiuri populare de peste an”, Editura Fundației Culturale Române, 1997.
- Ion H. Ciubotaru „Ouăle de Paști la români Vechime, semnificații, implicații ritual-ceremoniale” Editura Presa Bună, Iași, 2012.

NOI SITURI APARTINÂND CULTURII SÂNTANA DE MUREȘ-CERNEAHOV DESCOPERITE PE TERITORIUL JUDEȚULUI VASLUI

Laurențiu URSACHI, Marin ROTARU,
Cristian ONEL, Mircea OANCA

Cercetările arheologice de pe teritoriul județului Vaslui din ultimele decenii au dus la descoperirea a zeci de situri (așezări, necropole) aparținând culturii Sântana de Mureș-Cerneahov¹. Dintre acestea se remarcă descoperirile de la Bârlad-Valea Seacă², Bogdănești-Fălciu³, Polocin-La Movilă⁴ și Polocin-Islaz⁵ etc. Cartarea acestor obiective arheologice arată existența unor concentrări demografice remarcându-se cea situată între cursul mijlociu al Bârladului și Prut⁶.

Cercetările de teren efectuate în ultimii ani de către noi au dus la descoperirea de noi puncte arheologice aparținând culturii Sântana de Mureș-Cerneahov care îmbogățesc repertoriul arheologic de pe teritoriul județului Vaslui. **În total sunt 5 situri inedite și o necropolă.**

1. Movileni, com. Coroiești

Situl este situat la nord de sat (aproximativ 100 m) în punctul Râpa Hreasca, de o parte și de alta a pârâului cu același nume. Coordonate: 46°16'42.71"N, 27°30'47.62"E

Foto 1. Sursa: Google earth

Foto 2. Râpa Hreasca

2. Frunțișeni 1, com. Frunțișeni

Situl este situat la est de sat, la aproximativ 4 Km, în punctul Balomirești, în zona de izvoare a unei ravene a pârâului Trestiana. Coordonate: 46°12'55.60"N, 27°44'0.47"E.

Foto 3. Sursa: GIS

Foto 4-5. Punctul Balomirești

3. Frunțișeni 2, com. Frunțișeni

Situl este situat în intravilanul satului în apropierea pârâului Trestiana, punctul La Stână. Coordonate: 46°12'36.09"N, 27°46'52.63"E.

Foto 6. Sursa: GIS

- 1 Ghenuță Coman, *Statornicie, continuitate. Repertoriul județului Vaslui*, București, 1980, p. 39
- 2 Vasile Palade, *Așezarea și necropola de la Bârlad-Valea Seacă, secolele III-V. Monografie*, București, 2000.
- 3 Ghenuță Coman, *Statornicie, continuitate. Repertoriul județului Vaslui*, București, 1980, p. 39
- 4 Vasile Palade, *Așezarea și necropola de la Bârlad-Valea Seacă, secolele III-V. Monografie*, București, 2000.
- 5 *Idem*, săpăturile arheologice de la Bogdănești-Fălciu, jud. Vaslui (1967-1968), în *Materiale și Cercetări arheologice*, X, 1973, p. 169-189.
- 6 Mircea Mamalaucă, *Săpăturile arheologice în necropola de secol IV p. Ch. De la Pogonești-Ivești*, în *Carpica*, XXVI, p. 147-166.

Foto 7. Punctul „La stână”

4. Popeni, com. Zorleni

Situl este situat la sud de sat, la aproximativ 700 m, pe partea dreaptă a pârâului Zorleni. Coordonate: 46°13'58.72"N, 27°47'12.50"E

Foto 8. Sursa: GIS

Foto 9. Punctul „La Rediu”

5. Docăneasa, com. Vinderei

Așezarea este situată în punctul Valea Șerpilor, la aproximativ 300 m est de sat, în apropierea pârâului Jaravăț. Coordonate: 46° 6'54.76"N , 27°48'57.73"E

Foto 10. Sursa: GIS

Foto 11, 12, 13. Punctul „Valea Șerpilor”

6. Docăneasa, com. Vinderei

Necropola este tăiată de cursul actual al pârâului Jaravăț, aflându-se la aproximativ 300 m distanță de așezare. Coordonate: 46° 7'9.88"N, 27°48'50.94"E

Foto 14. Sursa: GIS

Materialul arheologic recuperat⁷ constă mai ales în ceramică lucrată la roată.

Din punct de vedere al calității și compoziției pastei din care este realizată, ceramica se împarte în două categorii: Ceramică obținută din pastă zgrunțuroasă, având degresant pietricele, de

7 Întreg materialul arheologic și osteologic se află la Muzeul „Vasile Pârvan” din Bârlad.

Foto 15. Valea pârâului Jaravăț

culoare cenușie (Pl. I, fig.8, Pl. III, fig.5-6); Ceramică de foarte bună calitate, fină, de culoare cenușie (Pl.III, fig. 1-2, 7-8) sau galben-cărămiziu (Pl. III, fig. 3-4).

Fragmentele ceramice descoperite provin de la vase de diferite forme, oale-borcan, căni cu siluetă zvoltă, cupe, străchini, cu decor incizat în linii sau vălurele, cu alveole (Pl. I, fig. 1-8, Pl. III, fig. 1-13, Pl. IV, fig. 4).

La Docăneasa, cercetările de suprafață au putut să reliefeze faptul că locuitorii așezării practica meșteșugul prelucrării cornului de cerb, fapt ilustrat de fragmentele de corn de cerb descoperite, unele fiind în curs de prelucrare (Pl. II, fig. 1-4). Din necropolă au fost recuperate și câteva resturi osteologice umane căzute din malul pârâului Jaravăț (Pl. IV, fig.1-3).

Din punct de vedere cronologic, materialele arheologice descoperite pot fi încadrate în perioada sec. IV și de început a sec. V d. Hr., etapă corespunzătoare culturii Sântana de Mureș – Cerneahov pe teritoriul județului Vaslui.

În viitor, sperăm în efectuarea unor cercetări sistematice, mai ales în necropola de la Docăneasa, cercetările impunându-se aici datorită pericolului distrugerii, datorită prăbușirii malului pârâului Jaravăț.

PLANȘA I

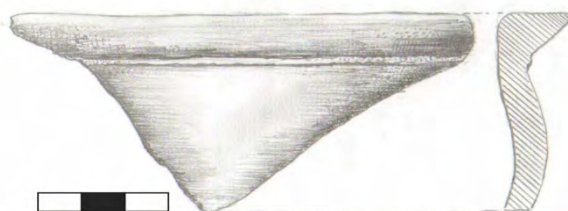

Fig. 1-3, ceramică Movileni.

Fig. 4-5, ceramică Frunțișeni 1.

Fig. 6, ceramică Frunțișeni 2.

Fig. 7-8, ceramică Popeni.

PLANȘA II

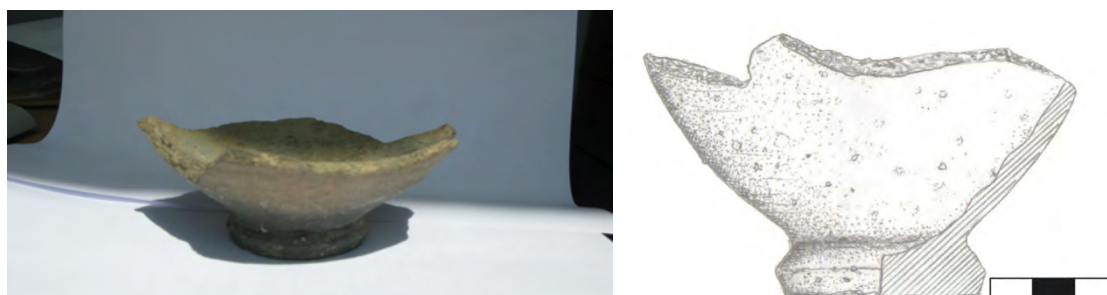

Fig.1-4, fragmente faunistice cervus elaphus.

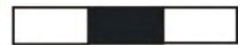
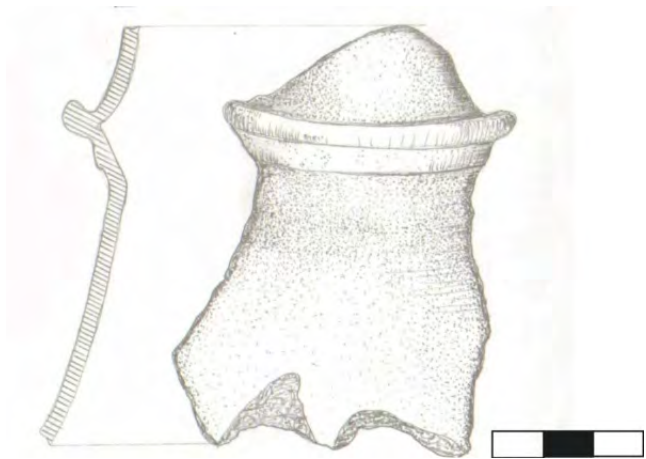
PLANȘA III

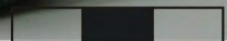
Fig. 1-13, ceramică Docăneasa, așezare

7231

PLANȘA IV

Fig. 1-3, resturi osteologice umane și ceramică (4), necropola Docăneasa.

Conflictul dintre puterea domnească și marea boierime de la 1523

Cosmin NIȚĂ

Țara Moldovei a beneficiat de prosperitate economică și stabilitate în timpul îndelungatei domnii a lui Ștefan cel Mare și, în secolul XVI, de o situație, din punct de vedere politic, mult mai bună decât a Țării Românești, iar Bogdan III a moștenit această situație, Sfatul Domnesc fiind cel moștenit de la Ștefan cel Mare. Domnia lui Bogdan III a fost una bazată pe un compromis între el și marea boierime, din ale cărei rânduri, cel mai influent era portarul Sucevei, Luca Arbore. Pe parcursul acestei domnii (1504-1517) puterea mării boierimi a crescut datorită greșelilor făcute de Bogdan III¹.

Situația politică a țării a început să se agraveze încă din primii ani de domnie a fiului lui Bogdan III, Ștefan cel Tânăr sau Ștefăniță, când situația politică internațională a început să schimbe în favoarea Imperiului Otoman în detrimentul statelor creștine. Spre a înțelege cursul evenimentelor este necesară stabilirea raportului de forțe creat la Dunărea de Jos, la începutul deceniului al treilea al secolului al XVI-lea. În competiția pentru dominare a zonei respective se aflau trei mari puteri: Imperiul Otoman, Regatul Ungariei și Coroana Polonă.

Cele mai energice acțiuni au fost întreprinse de Poartă care, odată cu venirea la putere a lui Soliman Magnificul, a demarat un vast program de cucerire îndreptat spre regiunile dunărene, fiind vizate în mod deosebit posesiunile Ungariei.

Căderea Belgradului, în 1521, precum și a insulei Rodos, în anul următor, a creat o stare de îngrijorare în rândurile factorilor de decizie ai Țării Moldovei. În acest moment se presupune că s-ar fi format cele două facțiuni boierești². Una polonofilă (procreștină), condusă de cel mai experimentat boier – portarul Luca Arbore, al cărei scop era apropierea de Polonia³. Cealaltă facțiune se pronunța pentru o politică mai prudentă, tradiționalistă de oscilare între polii de putere internațională, politică consacrată de Ștefan cel Mare. Scopul acesteia era să evite atitudinea ostilă a Imperiului Otoman, printr-o politică echilibrată de neparticipare directă la proiectele de cruciadă, conturate de diferite curți europene. Se căuta o apropiere de regatul polon deoarece puterea suzerană, regatul Ungariei, încă de la începutul secolului al XVI-lea, avea grave probleme interne. Aceste probleme au apărut din pricina nerușitelor reforme promulgate de regele Matei Corvin: abolirea impozitelor, destrămarea armatei permanente și din aceea a luptelor interminabile dintre grupările magnaților. Din această cauză armata maghiară, compusă cu precădere de nobili, nu mai era în stare să asigure securitatea propriului stat, ne mai vorbind despre cea a vasalilor⁴.

Acești factori au condus și la declanșarea evenimentelor ce au avut loc în 1523, în Moldova. Evenimentele din acest an prezintă interes deoarece apar o serie de elemente noi, neîntâlnite până la acel moment⁵. În izvoare este menționată pentru prima dată o „ridicare”⁶ a mării boierimi, în sensul unei revolte armate împotriva puterii centrale. Un rol deosebit l-au jucat și boierii pribegi, încercând să implice elementul străin în rezolvarea conflictului, printre care și Imperiul Otoman, care își făcea tot mai simțită prezența și de care trebuiau să țină cont ambele părți implicate în conflict.

Acest fapt a fost conștientizat și de boierii moldoveni⁷, determinați astfel să își îndrepte privirile către regatul Poloniei. Regatul Iagellon era la acea vreme unul dintre cele mai puternice state europene, chiar în acei ani a reușit să termine victorios războiul cu Ordinul Teuton (1521), iar cu Marele Cnezat la Moscovei a încheiat un armistițiu pe cinci ani⁸. Polonia a înțeles foarte bine rolul strategic pe care îl deținea Țara Moldovei în sistemul său de securitate și cu acest prilej au survenit încercările oficialilor poloni de a întări relațiile cu vecinul meridional⁹. În acest sens se pronunțau și clauzele tratatului de prietenie și colaborare moldo-polon din 1518 ce prevedea, pe lângă altele, ajutor reciproc în caz că una din părțile contractante avea să fie amenințată de

Imperiul Otoman sau de tătari. Tratatul a fost încheiat în timpul minoratului lui Ștefăniță de către mării boieri moldoveni.

Clauzele tratatului sunt importante pentru înțelegerea naturii relațiilor dintre marea boierime și puterea centrală de la acea vreme, căci, prin împrejurările semnării sale imprimă direct viziunea clasei politice asupra politicii externe. Scopul principal a fost încheierea unei păci bilaterale. De asemenea a fost stipulat ajutorul reciproc în cazul unei invazii venite dintr-o terță parte, mai ales din partea tătarilor. Importantă este și prevederea care elimină intervenția unor pretendenți aflați în una dintre țări, dar și obligația de a nu primi boieri fugari. De altfel, în timpul evenimentelor de la 1523 Ștefăniță voievod a cerut părții polone respectarea tocmai a acestui punct¹⁰.

Cu toate acestea, în anii 1522-1523 raporturile dintre cele două state au trecut prin momente dificile, afectând în mare măsură situația internă a Moldovei. În opinia lui Virgil Pâslariuc sunt patru elemente majore care au dus la stare conflictuală dintre Moldova și Polonia: 1) oferirea de adăpost unor boieri pribegi în Polonia; 2) rolul jucat de pretendentul Petru Pribegul aflat în regim de exil la Marienburg; 3) refuzul lui Sigismund de a-i da în căsătorie lui Ștefăniță pe o fiică a sa naturală, fapt ce a provocat mânia domnului Țării Moldovei; 4) pe parcursul anului 1522 domnul și-ar fi pierdut încrederea în sinceritatea intențiilor regatului Iagellonilor de a „salvargarda” Moldova, fapt ce a dus la demararea represaliilor asupra facțiunii polonofile din Sfatul domnesc¹¹. O altă cauză a fost și efectul produs de solia lui Luca Cârje¹².

În continuare vor fi prezentate mai amănunțit aceste cauze.

1) Singurii boieri pribegi în Polonia la acea dată și menționați înainte de exodul care a început după decapitarea lui Luca Arbore, au fost Isac și nepotul său Bârlan. Aceștia sunt amintiți în scrisoarea regelui Sigismund către Ștefăniță, din 1522, în care regele a menționat că nu știe nimic despre acești doi fugari, dar a promis că îl va atenționa pe căpitanul de Camenița să acționeze în conformitate cu tratatele bilaterale¹³.

2) Conflictul ar fi fost generat din cauza prezenței pretendentului Petru Pribegul în Polonia; candidatura acestuia a constituit una din opțiunile regelui Poloniei pentru ocuparea scaunului de la Suceava după decedul lui Bogdan voievod. Situația internațională nu a mai permis regelui să aplice acest plan, ceea ce l-a determinat pe acest pretendent să acționeze pe cont propriu¹⁴. Aceste acțiuni au displicut regelui Sigismund care l-a exilat forțat în cetatea Marienburg pentru că a apelat la inamicii Poloniei¹⁵. În opinia lui Constantin Cihodaru acesta ar fi întreținut raporturi strănse cu sneajul Vasile al Moscovei; din această cauză regele îi refuză orice sprijin lui Petru, el nu pote fi privit ca unul din „actorii” principali ai evenimentelor de la 1523¹⁶.

3) O altă cauză ar fi fost intenția lui Ștefăniță de a se căsători cu una din fiicele regelui Sigismund. Pentru acest aspect există un singur document în care regele îi avertizează pe consilierii săi că orice discuții referitoare la căsătoria domnului Moldovei cu fiica sa ar provoca probleme cu care s-au confruntat cu câțiva ani în urmă. Negocierile au fost purtate de către boierimea moldoveană cu nobilii din regat, fără acordul regelui, ceea ce a dus la iritarea celui din urmă¹⁷.

4) Deteriorarea raporturilor dintre regatul Iagellonilor și Țara Moldovei este un rezultat al complicațiilor internaționale. Ofensiva tot mai insistentă a Imperiului Otoman asupra Europei de Sud-Est a provocat neliniște în rândul Creștinătății. Tratatule, alianțele și proiectele de cruciadă nu au ajutat cu nimic Regatul Ungariei, ținta principală a lui Soliman. Ca și în alte cazuri similare, otomanii își mascau cu grijă direcția de atac. Din această cauză în documentele vremii se poate observa o stare de anxietate, provocată de teama unor atacuri tuco-tătare, atât în Polonia cât și în Țările Române. Pentru că domnul Moldovei era vasalul sultanului și avea obligația

de a participa la expedițiile sultanului, a luat naștere neliniștea regelui Poloniei, de teama unor atacuri turco-tătaro-moldovenești asupra regatului său¹⁸. Horia I. Ursu a văzut în acestea o reavoință a regelui, izvorâtă dintr-o neîncredere a regelui față de români¹⁹. Și deoarece situația internațională la acel moment era foarte încordată, Sigismund a ales calea expectativei, preferând-o în detrimentul unei confruntări directe cu Imperiul Otoman.

În urma agravării situației internaționale și a succeselor Imperiului Otoman în Europa Centrală și în bazinul mediteranean, la începutul anului 1523, la Cracovia a sosit o importantă solie moldoveană condusă de diplomatul Luca Cârje. În jurul acesteia, în istoriografia românească s-au purtat discuții aprinse, mai ales în elucidarea faptului cine a autorizat-o. În opinia lui A.D. Xenopol inițiativa de a trimite solia la Cracovia i-a aparținut lui Luca Arbure, fără știrea domnului, fapt ce a declanșat conflictul²⁰. Pe de altă parte, Horia I. Ursu a văzut aici voința lui Ștefăniță de a-i concilia pe boierii nesupuși²¹.

Prin această solie s-a încercat obținerea garanției în plus în condițiile formării unui nou raport de forțe, creat la Dunărea de Jos.

Discursul solului moldovean începe cu o trecere în revistă a situației internaționale și a îngrijorării față de ofensiva crescândă a Imperiului Otoman. O sursă de îngrijorare a constituit-o pierderea Belgradului, văzut de Luca Cârje ca o „poartă închisă contra păgânilor”, din cauza indiferenței de care au dat dovadă oficialii unguri în această privință²². Teamă că o asemenea politică falimentară urma să dăuneze intereselor Țării Moldovei i-a determinat pe oficialii moldoveni să ceară un sprijin mai solid din partea polonilor.

Pentru a ilustra intențiile moldovenilor, Luca Cârje narează evenimentele care au avut loc înaintea expediției otomane asupra Belgradului, când s-au îndreptat presiuni foarte mari asupra țării în vederea ajutorului militar pe care domniile Moldovei trebuiau să-l presteze Porții în asemenea cazuri²³. Domnul Moldovei și Sfatul său au încercat să se justifice și „să aibă o îndreptățire și să scape de o asemenea însărcinare”²⁴. Cea mai oportună declinare a poruncii sultanale a fost războiul cu tătarii. În două rânduri au fost trimiși emisari turci cu porunci de a se alătura armatei aliate din Transilvania, dar sub diverse motive acest lucru a fost evitat. Al treilea sol a fost mai important – Sinan Celebi, care în termeni mai duri i-a transmis porunca sultanală lui Ștefăniță, fapt ce l-a derutat pe domn. În acel moment Ștefăniță a avut alături de sine Sfatul boierilor bătrâni care i-au spus că „Țara noastră Românească s-a păstrat în legătură sfântă cu Regatul Ungariei și al Poloniei”²⁵.

Pentru a ieși din această situație, s-a hotărât aplicarea unei strategii care s-a dovedit foarte eficientă – peșchesul; aceeași metodă a fost aplicată și în cazul destituirii sangeacului de Silistra.

În opinia lui Virgil Pâslariuc, vizita lui Sinan Celebi a determinat trimiterea soliei lui Cârje, solia având loc la puțin timp după consumarea acestui eveniment, cel târziu în prima săptămână a anului 1523²⁶. Tot în opinia autorului amintit, din analiza acestui document se pot scoate câteva concluzii: În Moldova exista o grupare boierească care, conștientizând iminența pericolului otoman, își lega speranțele de Polonia. Din această grupare făceau parte boierii experimentați din Sfatul lui Ștefan cel Mare, în fruntea cărora se afla Luca Arbure. Pe de altă parte se pot observa contactele tot mai dese cu demnitarii otomani. Aceste contacte cu oficialii otomani au determinat că o altă facțiunii a boierimii să înțeleagă necesitatea unei colaborări mai strânse cu Imperiul Otoman, pentru a nu pune în pericol țara. Această politică de oscilare era și ea o moștenire a lui Ștefan cel Mare²⁷.

Agravarea situației internaționale a forțat adoptarea uneia dintre opțiuni. Este posibil ca neînțelegerile produse între cele două tabere să fi produs o criză politică gravă ce s-a încununat cu evenimentele de la 1523. După modul în care a acționat, Ștefăniță voievod a luat partea celei de a doua facțiuni, pentru a se rupe de tutela mării boierimi care era atașată de Regatul Poloniei, aceștia fiind interesați de modelul politico-instituțional al regatului, unde aristocrația avea o pondere mare în viața politică. După opinia lui Ilie Minea, dacă lucrurile ar fi mers mai departe am fi putut asista la un început de constituționalism, după model englez sau polonez²⁸. Conflictul, considera același autor, a fost latent pornind „de la murmurele de protest ale celor scoși din slujbe ... și din supărare

s-a ajuns la răsccoală”²⁹.

În opinia lui Horia I. Ursu una dintre cauzele posibile ale conflictului ar fi fost organizarea unui complot la curte ce viza înlăturarea lui Ștefăniță, care nu mai dorea tutela mării boierimi. În locul său trebuia să fie pus fratele său, Petru, care era văzut ca un fel de asociat la domnie³⁰. În textul tratatului de la 1518 este subliniat rolul lui Petru, care este prezentat ca un fel de „rezervă feudală” pentru marea boierime. După opinia lui Virgil Pâslariuc, o dată cu aflarea rezultatelor soliei lui Luca Cârje, la Suceava, conflictul, până atunci latent, între boieri și domn a ajuns în ultimul stadiu³¹. Regele Poloniei nu a dat niciun răspuns concret, ci doar încurajări și promisiuni. Tot în opinia aceluiași autor insuccesul soliei, de fapt al grupării polonofile, l-a determinat pe Ștefăniță să treacă la acțiuni, iar primul obiectiv a fost schimbarea raportului de forțe în Sfatul domnesc³².

Pentru o bună înțelegere a schimbării raportului de forțe în Sfatul domnesc vor fi prezentate documentele emise de cancelaria domnească din datele de 8 ianuarie și 15 martie 1523. La 8 ianuarie Sfatul nu era atins de nicio modificare, având următoarea componență: „Iar la aceasta este credința domniei noastre, a mai sus scrisului, noi Ștefan voievod și credința preaiubitului frate al domniei mele Petru și credința tuturor boierilor noștri: credința panului Isac, credința panului Petru vornic, credința panului Negrilă, credința panului Grincovici, și a panului Talabă pârcălabi de Hotin, credința panului Costea și a panului Condrea cei de la Neamț, credința panului Petrică și a panului Toader cei de la Cetatea Nouă, credința panului Arbure portar de Suceava, credința panului Hrană spătar, credința panului Ieremia vistier, credința panului Șarpe postelnic, credința panului Săcuian ceașnic, credința panului Stârcea stolnic, credința panului Cățelan comis și credința tuturor boierilor noștri, mari și mici”³³. Scindarea acestui Sfat va permite identificarea principalilor protagoniști ai ambelor tabere din timpul conflictului. Ruptura s-a produs între 8 ianuarie și 15 martie, pe această dată apar primele modificări în componența Sfatului după cum se poate observa în actul următor: „Iar la aceasta este credința domniei noastre, a mai sus scrisului, noi Ștefan voievod și credința preaiubitului frate al domniei mele Petru și credința tuturor boierilor noștri: credința panului Isac, credința panului Petru vornic, credința panului Negrilă, credința panului Grincovici, și a panului Talabă, credința panului Arbure, credința panului Grincovici și a panului Toader pârcălabi de Hotin, credința panului Costea și a panului Condrea pârcălabi de Neamț, credința panului Toader pârcălab de Cetatea Nouă, credința panului Petrică portar de Suceava, credința panului Hrană spătar, credința panului Ieremia vistier, credința panului Săcuian ceașnic, credința panului Stârcea stolnic, credința panului Cățelan comis și credința tuturor boierilor noștri, mari și mici”³⁴.

În această zi, de 15 martie, se întâlnesc primele modificări importante, deoarece Luca Arbure își pierde importanta funcție de portar de Suceava; în locul său se găsește Petrică, fost pârcălab de Roman. Arbure a rămas în Sfat ca boier netitrat, probabil din cauză că Ștefăniță voievod și partida sa nu se considerau în stare să dea lovitura de grație și își pregăteau minuțios următorul pas³⁵. Tensiunile au ajuns într-o fază avansată deoarece din Sfat mai lipsește și postelnicul Cozma Șarpe, care a fost unul din actorii cei mai importanți ai evenimentelor ce au urmat. Nu este cunoscută data la care a fost destituit din funcție, dar pentru că postul său nu a fost ocupat este posibil ca ruptura să se fi produs recent. Acest fapt este confirmat și de Grigore Ureche, care menționează în cronica sa: „Vă leato 7031 (1523) martie în 20 zile, pribegit-au Șarpe postelnicul, de frica lui Ștefan vod, în Țara Leșască”³⁶. Aceeași știre este confirmată și de episcopul de Przemisl, Andrei Cricius, într-o scrisoare adresată vice-cancelarului Petru Tomiszki, în data de 15 iulie 1523, în care anunță că postelnicul Șarpe s-a refugiat în Polonia, deoarece „nu a avut în Moldova de îndurat decât suferințe de la un tânăr nebun și disperat...”³⁷.

Modificările în Sfat au fost dublate și de o serie de execuții în rândul boierimii mai mici, care era bănuită a fi atașată facțiunii polonofile. La această informație a făcut aluzie mai târziu, în noiembrie 1523, solul Moldovei la Cracovia, care a expus în fața regelui varianta oficială a celor întâmplate în acel an și anume că Șarpe a fugit după ce au fost executați unii din infideli domnului³⁸.

Pasul următor efectuat de Ștefăniță voievod este cel al decapitării, la Hârlău, în aprilie 1523, a portarului Arbure. Acest episod este descris de cronicarii Macarie și Grigore Ureche. Cronicarul Macarie relatează cele întâmplate în felul următor: „Domnind precum s-a spus înainte, Ștefan cel Tânăr și cursul vieții îndreptându-l cu pricepere după rânduirea celor înțelepți, vrășmașul cel vechi n-a mai răbdat mai mult râvna cea bună, ci au început să sădească la primii sfetnici mai înainte ziși, nesașiul, mama invidiei și dușmănie cruntă. Umblând ei cu acestea, Ștefan voievod a tăiat capul hatmanului său și toată întâiului său sfetnic, numit Arbure, în luna aprilie, la curțile domnești de la Hârlău, în anul șapte mii și unu către treizeci (7031-1523)³⁹. La fel de bine informat este și Grigore Ureche care relatează următoarele: „Într-aceste an, în luna aprilie, în cetatea Hârlăului, Ștefan vodă au tăiat pre Arbure hatmanul, pe carile zic să-l fie aflat în viclenie, iară lucrul adevărat nu să știe. Numai atâta putem cunoaște că norocul fie unde are zavistie, ales un om ca acela, ce au crescut Ștefan vodă pre palmile lui, avându atâta credință și în tinerețile lui Ștefan vodă toată țara otcârnuia, unde mulți vrăjmași i s-au aflatu, cu multe cuvinte rele l-au îmbucut în urechile domnu-său. Ci pururea tinerii să pleacă și cred cuvintele cele rele („a pihlubiturilor”). Și acea plată a luat de la dânsul, în loc de dulceață amar, pentru nevoița lui cea mare, că nici judecatu, nici dovedit au pierit⁴⁰.”

Din fericire cazul lui Luca Arbure este întărit și de documente interne, deoarece orice „hiclenie” era urmată de confiscarea averilor. Prima mențiune de acest fel este în timpul lui Petru Rareș, atunci când, la 23 aprilie 1529, domnul dăruiește episcopiei de Rădăuți „un sat pe Prut anume Grămeștii, care acest sat fusese luat de nepotul de frate al domniei mele Ștefan voievod de la Luca Arbure portar de Suceava când l-a ucis⁴¹. Câțiva ani mai târziu, și anume la 24 martie 1534, Petru Rareș declară că jumătate din satul Grăceani: „a rămas domniei mele din hiclenie, de la Luca Arbure portar de Suceava, când a și pierit de nepotul de frate al domniei mele Ștefan voievod⁴². Spre deosebire de alte confiscări efectuate în urma evenimentelor de la 1523, nu se găsește precizarea că Luca Arbure s-ar fi ridicat împotriva lui Ștefăniță sau ar fi sprijinit vreun „lotru”.

În istoriografie sunt mai multe opinii în legătură cu execuția lui Luca Arbure. Ilie Minea se întreba: „Începutul conflictului a pornit de la murmurul de protest ale celor scoși din slujbe?”; în opinia acestui autor acțiunea lui Ștefăniță putea însemna o depășire a statutului de domn aflat sub tutela regentei domnești⁴³.

O altă explicație ar fi pretențiile la domnie pe care le-a urzit bătrânul portar. Această ipoteză a fost lansată pentru prima dată de P.P. Panaitescu, care în una din lucrările sale susținea că Arbure putea fi înrudit prin „legături necunoscute nouă” cu familia domnească⁴⁴. Maria Magdalena Székely a demonstrat că Luca Arbure ar fi fost fiul unui frate a lui Ștefan cel Mare, Ioan, care deținea funcția de pârcaș al Neamțului⁴⁵. Conform uzanțelor vremii nimeni nu putea pretinde domnia fără a fi „os domnesc”, după cum este relatat și în Ureche „... că pre obiceiul țării nu să cădăia altuia domnia, fără carile nu vrea fi sămânță de domnu⁴⁶.”

În opinia lui Virgil Pâslariuc, una din cauzele execuției este relatată într-un document contemporan. Este vorba despre o scrisoare a regelui Sigismund către nepotul său, Ludovic, regele Ungariei, care scrie următoarele: „moldovenii nemaiputând suferi tirania voievodului Ștefan s-au hotărât să ridice ca domn pe fratele său mai mic, însă Ștefan voievod aflând despre aceasta a tăiat mai mulți boieri⁴⁷.”

Implicarea lui Arbure în acest complot este plauzibilă deoarece nu a fost iertat nici de domniile următori, care întăreau confiscările lui Ștefăniță. Uciderea fiilor bătrânului portar poate fi înțeleasă ca o dorință de a stinge ramura lui Arbure, având în vedere înrudirea sa cu familia domnească. În cronică lui Ureche este menționat acest episod: „... că nu multă vreme după aceia, într-aceiași an, au tăiat și pe ficiorii lui Arbure, pre Toader și pre Nichita⁴⁸. Faptul că au fost apropiați ai tronului ni-l sugerează același autor: „Văzându boierii și lăcuiitorii țării Moldovei moartea lui Arbure hatmanul, mai apoi și a feciorilor lui, știind bine ce au avut Ștefan vodă de la dânsii și mai apoi ce plată le-au plătit...⁴⁹.”

După aceste evenimente conflictul dintre marea boierime și domnie a intrat în faza sa critică. Până acum se pot stabili două

faze ale evenimentelor de la 1523:

1. Între 8 ianuarie și 15 martie, atunci au avut loc primele destituiri a unor boieri din dregătoriile lor.

- va urma -

Note:

1. *Istoria Românilor*, vol IV, editura Enciclopedică, București, 2001, p. 426.
2. Horia I. Ursu, *Moldova în contextul politic european (1517-1527)*, București, 1972., p. 54.
3. Nicolae Grigoraș, Ștefan vodă cel Tânăr și Luca Arbure, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie "A.D. Xenopol"*, IX, Iași, 1972, p. 11.
4. Virgil Pâslariuc, *Raporturile politice dintre marea boierime și domnie în Țara Moldovei în secolul al XVI-lea*, Chișinău, 2005, p. 41.
5. *Ibidem*, p. 40.
6. *Croniclele slavo-române din secolele XV – XVI*, publicate de Ioan Bogdan, ediție revizuită și completată de P. P. Panaitescu, București, 1959, p. 94.
7. Mihai Costăchescu, *Documente moldovenești de la Ștefăniță voievod (1517-1527)*, Iași, 1943, p. 548.
8. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 42.
9. Horia I. Ursu, *op. cit.*, p. 34.
10. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 44.
11. *Ibidem*, p. 44-45.
12. Horia I. Ursu, *op. cit.*, p. 54.
13. Eudoxiu de Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol II/2, ed. N. Densușianu, București, 1892, nr. 272, p. 390.
14. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 45.
15. Hurmuzaki, II/3, nr. 241, p. 331.
16. Constantin Cihodaru, *Pretendenți la tronul Moldovei, între anii 1504-1538*, în AIIX, XIV, 1977, p. 114.
17. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 46.
18. *Ibidem*.
19. Horia I. Ursu, *op. cit.*, p. 49.
20. A.D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. II, ediția a IV-a, București, 1986, p. 431.
21. Horia I. Ursu, *op. cit.*, p. 60.
22. Mihai Costăchescu, *Documente moldovenești de la Ștefăniță voievod (1517-1527)*, Iași, 1943, p. 540.
23. *Ibidem*, p. 541.
24. *Ibidem*.
25. *Ibidem*, p. 542-543.
26. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 50.
27. Dimitrie Onciul, *Istoria Bucovinei înainte de unirea cu Austria în Dimitrie Onciul, Scrieri istorice*, ediție îngrijită de Aurelian Sacerdoțeanu, vol. 1, București, 1968, p. 532.
28. Ilie Minea, *Complotul boieresc în contra lui Ștefăniță vodă*, în *Cercetări Istorice*, IV, 2, Iași, 1928, p. 201.
29. *Ibidem*, p. 203.
30. Horia I. Ursu, *op. cit.*, p. 68.
31. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 53.
32. *Ibidem*.
33. DIR, XVI/1, nr. 191, p. 218.
34. *Ibidem*, nr. 192, p. 219.
35. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 53.
36. Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, texte stabilite de P.P. Panaitescu, prefață și note de Gh. Pop, București, 1967, p. 102.
37. Hurmuzaki, II/3, nr. 300, p. 435.
38. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 54.
39. *Croniclele slavo-române din sec. XV-XVI*, publicate de Ioan Bogdan, ediție revizuită și completată de P.P. Panaitescu, București, 1959, p. 93-94.
40. Grigore Ureche, *op. cit.*, p. 102.
41. DIR, XVI/1, nr. 285, p. 319.
42. *Ibidem*, nr. 332, p. 367.
43. Ilie Minea, *Complotul boieresc în contra lui Ștefăniță vodă*, în *Cercetări istorice*, IV, 2, Iași, 1928, p. 201.
44. P.P. Panaitescu, *Contribuții la istoria lui Ștefan Cel Mare*, în *Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorică*, s. III, XV, 1935, p. 15.
45. Maria Magdalena Székely, *Obârșia lui Luca Arbure. O ipoteză*, în vol. *In honorem Paul Cernovodeanu*, ed. Violeta Barbu, București, 1998, p. 419-429.
46. Grigore Ureche, *op. cit.*, p. 105.
47. Hurmuzaki, II/3, nr. 305, p. 438.
48. Grigore Ureche, *op. cit.*, p. 102.
49. *Ibidem*.

Învățământul din județele Vaslui, Tutova și Fălciu în perioada interbelică (3)

Nicolae IONESCU

Toți elevii se angajau să servească cel puțin 10 ani de învățământ, absolvenții care nu intrau în învățământ și învățătorii care-l părăseau înainte de expirarea acestui termen „vor fi dați în urmărire, ei sau reprezentanții lor legali, fiind obligați să restituie statului cheltuielile făcute cu întreținerea și instrucțiunea lor în școlile normale.”¹

Legea pentru învățământul primar al statului din 26 iulie 1924 cuprindea și școlile particulare. S-a adoptat în acest sens, Legea asupra învățământului particular promulgată la 22 decembrie 1925². „Învățământul și educația elevilor – se stipula în art. 1, se pot face în afară de școlile statului, și în școli particulare (ale confesiunilor, ale comunităților, ale particularilor), sau în familie”. Școala particulară se putea înființa numai pe baza unei autorizații date de Ministrul Instrucțiunii și funcționa sub supravegherea și controlul acestuia. Puteau fi școli particulare, școli de copii mici, școli primare, școli de grad secundar cu învățământ teoretic sau practic. Conform articolului 8....” „nu se pot înființa pe cale particulară școli normale și superioare cu grad universitar.”³

La 8 martie 1925, a intrat în vigoare Legea pentru modificarea legii asupra învățământului secundar și superior, care se referea la modul de promovare al unor clase și trepte, la reintroducerea examenului de bacalaureat și la echivalarea diplomelor și certificatelor obținute în străinătate. La 15 mai 1928 a fost promulgată Legea pentru organizarea învățământului secundar. Ea prevedea un liceu cu șapte clase și două cicluri, renunțându-se la clasa-a VIII-a. Această reducere, criticată în epocă, s-a făcut, cum va recunoaște mai târziu însuși, ministrul C. Angelescu, din motive financiare⁴

Legiuitorul și-a propus să realizeze „liceul unitar”, în care cele trei secții ale clasei a VIII-a (clasică reală și modernă) au dispărut, fiind înlocuite printr-un.... „învățământ unic pentru toți elevii, rămânând ca specializarea să se facă în universitate sau în școlile superioare actuale”. S-a considerat că alegerea timpurie a specializării (la terminarea gimnaziului de trei clase) ar fi o greșală și că această specializare s-ar face în dauna culturii generale. Aceste argumente nu vor rezista multă vreme, revenindu-se la liceul de opt clase, cu secțiile literară și științifică. Legea a urmărit să consolideze învățământul gimnazial, să ridice școala secundară practică la nivelul școlii secundare teoretice, să stabilească o legătură cât mai strânsă între diferitele grade și ramuri de învățământ, să elimine deosebiri între școlile secundare de băieți și cele de fete, să reducă numărul elevilor dintr-o clasă, să restabilească prestigiul *Bacului* reintrodus în 1925 etc..

Dincolo de unele prevederi mai greu de acceptat sau greu de aplicat în condițiile de atunci, legea s-a înscris în amplul efort de modernizare care a continuat după depășirea dificultăților generate de criza economică în anii 1929-1933.

Măsurile adoptate de statul român în anii 1918-1928 au

condus la unificarea în plan național a sistemului de învățământ și au contribuit substanțial la dezvoltarea rețelei de școli pe întreg cuprinsul României. S-a manifestat în continuare o serie de greutăți materiale care nu au permis transpunerea în practică a tuturor dispozițiilor legii, după cum unele prevederi, nu s-au realizat în toate cazurile din varii motive

Dezvoltarea învățământului, mai mult sub aspect calitativ, în etapa la care ne referim, a răspuns unor necesități izvorâte din consecințele naționale, și, în același timp, din noile aspirații ale păturilor de jos. „La reluarea vieții publice după război- remarca cunoscutul om de școală Constantin Kirițescu- România crescuse nu numai în întindere prin încorporarea celor trei provincii surori; ea crescuse și în adâncime. Marile reforme agrare și politice au zguduit organismul nostru social și au chemat la viața publică masele adânci ale populației [...] Apariția pe scena vieții publice a maselor țărănești s-a manifestat printr-o sete de învățatură, necunoscută până atunci, și nu numai de învățatură elementară, necesară țăranelor pentru a se descurca în nevoile vieții cotidiene pe care o dădea școala primară, dar se impunea și o cultură superioară care deschidea drumul spre rolurile de conducere. „Noi vrem pământ!” fusese tragicul lait-motiv al revoluționarilor clasei țărănești înainte de război. După război, țărănimea înstărită striga: „dați-ne școală!” și această revendicare nu era un capriciu, o modă. Instinctiv, țăranul a priceput că participarea lui la viața de stat, hărăzită prin reforme, nu poate să devină realitate decât prin școală. La această formidabilă presiune de jos în sus s-a asociat o puternică și conștientă acțiune corespunzătoare pornită „de sus în jos”.⁵

Setea de învățatură s-a manifestat puternic în rândurile populației românești de pretutindeni, dar ea a fost poate mai evidentă în provinciile eliberate, acolo unde au fost înlăturate barierele culturale puse de vechile stăpâniri. Noul cadru legislativ și opera practică realizată puneau în evidență progresele remarcabile obținute într-o perioadă scurtă de timp, la nivelul întregii țări, în fiecare provincie, în fiecare județ. Învățământul românesc în acei ani s-a confruntat cu greutăți materiale, cu insuficienta pregătire a unor cadre, cu anumite inconsecvențe în politica școlară etc. Multe din acestea nu puteau fi înlăturate în câțiva ani. În ansamblu, însă, statul român era într-o acțiune solidară cu largi categorii ale populației, punând la dispoziție specialiști în posturi cheie. Se acorda un sprijin financiar deloc neglijabil învățământului, realizându-se o primă etapă dintr-un plan care cuprindea mai multe decenii. Așa cum s-a spus, la formidabila presiune de jos, s-a răspuns cu o puternică și conștientă acțiune de sus.

În contextul complex din anii 1925-1926 se înscriau și discuțiile pe marginea anteproiectului de reorganizare a învățământului secundar. Erau cunoscute diferite puncte de vedere exprimate de profesori de la diferite unități școlare în probleme de importanță majoră. Se manifestau, evident, și unele exagerări, pornind de la situații reale, dar ideea de bază care se degajă, era aceea a necesității unor modificări de fond, fără de care orice nouă lege nu poate fi eficientă.

În Raportul prefectului de Vaslui, Gh. Rășcanu, se menționa că „...profesorii sunt ținuuți într-o situație materială care nu le îngăduie să trăiască din catedră”⁶, ei fiind într-o poziție inferioară altor categorii de slujitori ai statului, cu aceeași pregătire

1 *Ibidem*, pp.562-563.

2 *Ibidem*, pp.582-596

3 Prin derogare de la acest articol se permitea funcționarea în continuare a școlilor normale particulare care existau înainte de 1 decembrie 1918 și care au funcționat neîntrerupt până în 1924, urmând a se conforma legii de față (*Ibidem*, p.596).

4 „Reducerea claselor de la opt, câte erau în liceul lui Haret, la 7, câte prevedea legea din 1928, era imperios cerută de starea noastră socială și economică din acest moment. Nevoile noastre în această privință erau foarte mari și foarte urgente. Atât golurile lăsate în urma războiului, cât și înmulțirea serviciilor și necesitatea de a avea cât mai mulți factori producători ne cereau orientarea acestui învățământ, fără a-i periclita, bineînțeles, organizația și rezultatele lui. Această, scădere a anilor de liceu era compensată printr-un an de specializare, un an preparator, înainte ca elevul să intre în adevăratele studii ale universității.” (C. Angelescu, *Evoluția învățământului ...*, p.56).

5 C. Kirițescu, *Criza învățământului secundar și reforma liceului* (Prelegere susținută la 15 ianuarie 1928 în *Politica culturii*, 30 de prelegeri și comunicări organizate la Institutul Social Român, București, 1928, p.198.

6 Gh. Rășcanu, *Expunerea situației județului Vaslui pe anii 1925 și 1926 în activitatea Comitetelor de construcții*, Tipografia Vaslui, 1926, p.42. De relevant este faptul că „populația județului era de 118 725 suflete”.

academică și chiar cu o pregătire inferioară. De aceea, „ei sunt siliți să ia ore suplimentare, ori să muncească în afară de școală...”⁷. În anii douzeci ai secolului trecut se înființau gimnazii și licee noi, cu profesori improvizati sau cu altă pregătire, „...din care pricină cheltuielile cresc enorm pentru învățământ, dar nu sporește cu nimic învățătura”. Clasele sunt prea mari, „...așa că profesorul predă în condițiuni anevoioase, tocmai când elevii sunt influențați de zbulciumul social și moral, ar avea nevoie de o supraveghere cât mai atentă și de o intervențiune cât mai energică a educatorilor, spre a le da deprinderi morale sănătoase și a-i obișnui cu munca stăruitoare și ordonată”⁸. Se introduc „ în învățământ cunoștințe de balast, tocmai în vremea când lumea se frământa să pună de acord școala cu nevoile sufletești și materiale ale societății” erau aprecieri desprinse din memoriile adresate de cadrele didactice către Minister.

Totuși, în anii după Marea Unire învățământul înregistrează o revigorare. În județul Vaslui erau consemnate în anii 1925-1926, 182 de școli, iar numărul copiilor de vârstă școlară era de 23 682, fapt menționat și de prefectul județului Gh. Rășcanu, din acea vreme, în „Expunerea situației județului Vaslui” pe acești ani. Totodată, în județ funcționau în acei ani un liceu cu șase clase, o școală profesională de fete, un liceu particular de fete al Societății Ortodoxe ale Femeilor Române, cât și o școală de meserii în Vaslui și una la Negrești. De asemenea, mai funcționau o școală de industrie casnică în Vaslui, una de agricultură la Dobrovăț și alta la Moara Grecilor „Ioan Agarici”⁹. Învățământul primar în orașul reședință de județ cuprindea două școli urbane de băieți și două școli primare de fete cu câte 12 posturi. În oraș existau și două grădinițe cu câte un post. În acei ani, în județ se construiseră 51 de școli, alte 54 erau în mare parte terminate¹⁰.

În *Anuarele liceelor* publicate în perioada interbelică, găsim informații interesante cu privire la încadrarea, conducerea și absolenții diferitelor licee. Ele cuprindeau rubrici speciale cu amintiri, aprecieri și sugestii privind activitatea extrașcolară, cât și unele studii ale elevilor și profesorilor școlii. Unele dintre ele făceau referire la disciplinele de învățământ, programe și manuale etc. Se considera că programele la unele materii erau prea încărcate, în timp ce unele erau necorespunzătoare. „E o constatare dureroasă care tinde să se generalizeze, că în majoritatea liceelor nu se face *gramatica românească*. *Abuz de lecturi*, transformări de fragmente în versuri, în proză, compoziții uneori fără rost și peste judecata și sentimentele copiilor.”¹¹

Profesorii din licee își exprimau dezacordul cu „*grămădirea materiei* din 8 ani de studii numai în 7 ani” și au cerut „să se suprima notația cu calificative” care sunt demoralizante pentru elevi și asigură promovări de elemente care pierd vremea în învățământul secundar”¹². S-au făcut propuneri de îmbunătățire a programelor de învățământ cu respectarea unei anumite continuități „propuneri pentru repartizarea orelor și materiilor pe clase” ș.a.

Experiența celor 25 de ani, acumulată de școala românească, conform „Legii Haret”, privind învățământul secundar (cu cele trei secții: *reală, modernă și clasică*) a dus la concluzia că școala secundară trebuia reorganizată, deoarece cele trei secții nu au dat roadele scontate. S-a ajuns la concluzia că liceului teoretic îi erau suficienți șapte ani de studii pentru a corespunde menirii sale.

După ce corpurile Legiuitoare au votat noua lege a învățământului, a fost promulgată și s-a publicat în „Monitorul Oficial” nr. 105 din 15 mai 1928; s-a prezentat trecerea la un liceu unitar cu șapte clase prin care se urmărea însușirea de către elevi a unei culturi generale, urmând ca specializarea tinerilor să treacă în sarcina învățământului superior.

Pentru absolenții celor șapte clase care vor să se specializeze într-un anumit domeniu de activitate, deci să treacă în învățământul superior, s-a adăugat încă un an de studiu, numit „cu preparator”, ca o etapă de trecere de la liceu la învățământul

superior.

Reorganizarea învățământului prevedea:

- I. Gimnaziu cu trei clase (I-III);
- II. Gimnaziu dublu cu șase clase (acolo unde erau câte două clase de fiecare an);
- III. Liceu cu zece clase (numai cursul inferior avea număr dublu de clase, I-III A, B; celelalte clase, IV-VII, aveau câte o clasă);
- IV. Liceu dublu cu patrusprezece clase (toți anii de studii aveau câte două clase).

Aceste tipuri de organizare depindeau de numărul claselor și de secțiile paralele ale școlilor secundare. Această modificare a învățământului, pregătită din timp, a cerut modificări esențiale atât în planul de învățământ, cât și în conținutul programelor școlare.

Obiectelor de studii li se acorda valoare egală. Planul de învățământ cuprindea predarea următoarelor discipline școlare:

- Religia (clasele I-VII);
- Limba română (I-VII);
- Limba franceză (I-VII);
- Istoria (I-VII);
- Matematica (I-VII);
- Științele naturale (I-VII)
- Desen (I-VII);
- Educația fizică (I-VII);
- Muzica (I-VII);
- Fizico-chimice (clasele III-VII);
- Limba latină (III-VII);
- Geografia (I-V);
- Limba elină (VI-VII);
- Dreptul (VI-VII);
- Filosofia (VI-VII);
- Caligrafia (I-II);
- Igienă (VII)

Din anul școlar 1931-1932, s-a introdus și „lucrul manual”.

După cum se observă, învățământul secundar avea atunci o orientare clasicistă, împotriva căruia s-au ridicat voci de un mare prestigiu cultural. Cunoscutul savant de pe meleagurile vasluiene, Emil Racoviță, cerea ca școala secundară să contribuie la formarea unor oameni culti, capabili să-și explice „rațional fenomenele naturale, sociale și intelectuale cu ajutorul *metodei științifice* [...] și până la un oarecare punct să prevadă sensul în care aceste fenomene să se modifice în viitor”¹³.

Privind în ansamblul său, planul de învățământ repartiza obiectele pe ponderi diferite, cu numărul de ore săptămânale: Limba română- cinci ore la clasa I; patru ore la clasa a doua; trei ore la clasele III-VII. Limbile franceză, germană, Istoria, Geografia, Fizico-chimice, Științele naturale, Educația fizică –două ore. Limba elină, Dreptul, Muzica, Desen, Caligrafia, Igiena: o oră. Programa școlară era „*excesiv de încărcată*, peste puterile de acumulare normală a copiilor.”

Legea din 1928 a reintrodus examenul de bacalaureat (desființat prin legea din 1898). Regulamentul de organizare a bacalaureatului constata influența studiilor asupra modului de gândire a elevilor, urmarea atragerea absolenților liceului care dovedeau că sunt în stare să urmeze cu folos studiile de specializare universitare.¹⁴

Intervențiile, favoritismele și abuzurile de influență făceau ca o însemnată parte dintre absolenți să fie declarați „reușiți” la examenul de bacalaureat, ajungând ca acesta să fie considerat, „o loterie”. Chiar ministerul a facilitat o astfel de situație, numind în comisiile de bacalaureat examinatori „care nu funcționează în licee sau nu funcționau deloc la catedră (deputați etc.)” Prin aceeași lege, s-a hotărât desființarea claselor din orașele extrabugetare, subvenționate prin contribuția părinților, prin „Comitetul școlar”.

Până în 1926 Liceul Mihail Kogălniceanu n-a avut norocul să aibă profesori stabili decât în mică măsură, pentru că acest liceu era o punte de trecere la Iași. Așa se explică că cei mai buni profesori pe care i-a avut liceul în trecut s-au transferat în acest oraș cultural, unde au făcut cinste învățământului și corpului

7 *Ibidem*,

8 *Ibidem*, p. 44

9 *Ibidem*, p.39.

10 *Ibidem*, p.53.

11 C.G. Bedreag, *Patruzeci de ani de la înființarea Liceului Internat „C. Negruzzi” din Iași. 1895-1935, Iași, 1937 pp.133-134.*

12 *Ibidem*, p.273

13 Emil Racoviță, *Liceul național-științific*, Cluj, 1928, p.10.

14 Ministerul Culturii Naționale și al Culturii, *Regulamentul examenului de bacalaureat teoretic*, București, 1934, p.3.

didactic.”

În anii interbelici - taxele școlare erau foarte ridicate. De la 1000 de lei+50 lei taxa de frecvență, pentru elevii cursului inferior, sau de 1000 de lei + 80 de lei, pentru elevii cursului superior (în anul școlar 1922-1923), s-a ajuns la 2000 de lei taxă școlară (în anul școlar 1928-1929). La unele licee elevii plăteau și „Taxa de construcție” (dacă școala lor a efectuat sau efectuează lucrări de construcție, privind mărirea spațiului de școlarizare.) La Liceul de băieți „M. Kogălniceanu” din Vaslui se cerea o astfel de taxă (la care se adăugau și amenziile în bani, în cazul diferitelor abateri disciplinare), urmărindu-se strângerea de bani pentru continuarea construcției liceului începută după 1928.

La acestea se mai adăugau și prețurile ridicate ale manualelor și rechizitelor școlare. Dacă elevii cu mijloace bănești modeste puteau cumpăra cărți vechi, de la elevii din clasele mai mari, la prețuri modice, nu același lucru îl puteau face cu Desenul și Caligrafia, datorită faptului că elevii lucrau direct pe acele blocuri de desen și pe caiete, ele nu mai puteau fi folosite de alții.

Elevii erau obligați să poarte asupra lor „Carnetele de identitate” și din anul școlar 1929-1933 s-a introdus în licee „carnetul de corespondență” al elevului cu scopul apropierii familiei de școală. Orarele erau întocmite de director și aprobate de inspectorul regional. „Orele de lecții” erau repartizate astfel: 3-4 ore dimineața și două ore după-amiază (după vacanța de primăvară între orele 15,30-17,40), când se programau obiectele ușoare (Desen, Caligrafie, Muzică, Educație fizică). Durata unei ore era de 60 min, cu excepția clasei a IV-a, care era de 50 min.

Anul școlar era împărțit în trimestre și se încheia cu „examenul de an” la care nu aveau dreptul să participe elevii care au obținut „două note medii parțiale anuale” sub nota 5 la mai mult de două materii de studiu; de asemenea, nu puteau participa nici elevii care la una sau la mai multe materii de studiu au obținut „media parțială anuală sub nota 3”. Erau declarați promovăți cei care aveau mediile totale de cel puțin 5. Situația definitivă a elevilor era fixată de director și „conferința clasei”, după acest examen de final de an.

Profesorii nu aveau dreptul să recomande elevilor alte manuale decât acelea indicate de minister, fiind interzisă folosirea mai multor manuale pentru același obiect, iar profesorului îi era interzis până și recomandarea librăriei de la care elevii puteau să cumpere cărțile.

Timp de trei ani școlari (1928-1929, 1929-1930, 1930-1931), notarea elevilor s-a făcut cu calificativele „foarte bine”, „bine”, „suficient” și „insuficient” (ca în anii școlari 1925-1927). La reacția profesorilor, începând cu 1 septembrie 1931 s-a renunțat la acel sistem de notare, revenindu-se la note între 1 și 10 (nota 1 pentru „răspunsul cel mai rău posibil” și nota 10 pentru „răspunsul cel mai bun posibil”)¹⁵

Fiecare clasă își avea „condica de clasă”. Prima parte a acestei condici cuprindea „toate incidentele mai de seamă” din viața clasei, absențele elevilor și observațiile profesorilor privind comportarea elevilor; partea a doua a condicii conținea totalizarea, pentru fiecare elev, a tuturor însemnărilor în trimestrul respectiv. Această „totalizare” revenea ca sarcină chestorului clasei. Pe baza ei dirigintele clasei fixa notele la frecvență și la purtare a elevilor. Nota la purtare inferioară lui 5, ca și notarea frecvenței cu calificativul necorespunzător, ducea la declararea ca „repetent” a elevului respectiv și la eliminarea lui din școală, cu dreptul de a se înscrie în altă școală, în anul școlar următor. Cele mai drastice măsuri se luau împotriva elevilor care făceau parte din organizațiile comuniste. Reforma învățământului din 1928 a fost pregătită din timp și a făcut posibil existența de absolvenți și în vara anului 1929.

Anii 1930-1940

Societatea românească în anii 1930-1940 traversa o perioadă dificilă, determinată de criza economică din anii 1929-1923, cu profundele sale implicații sociale și politice. Evoluția politică de la parlamentarismul burghez spre monarhia autoritară

și regimurile politice dictatoriale, apoi anul tragic 1940, cu grave consecințe pentru existența statului național român și, în sfârșit, al doilea război mondial au marcat puternic societatea românească, cu reveberații și în viața culturală, inclusiv în învățământ. În domeniul educației, schimbările au fost concentrate mai ales la nivelul învățământului primar, fără a putea ține pasul cu creșterea demografică a țării.

Între anii 1922-1928 s-au construit aproape 7 800 localuri de școli primare și s-au reparat toate școlile, unele distruse aproape în întregime în timpul războiului. În acest scop, comitetele școlare județene au cheltuit aproape 760 milioane lei, la care trebuie adăugată o sumă egală, „ce reprezintă muncile sătenilor cu brațele și cu transporturile, plus aproape 2 miliarde lei, valoarea lemnului gratuit, dat de pădurile statului pentru aceste școli”. S-au construit ori au început ridicarea a numeroase clădiri pentru școlile normale, gimnazii și licee, alocându-se sume însemnate de la buget, la care s-au adăugat creditele extraordinare, precum și sumele obținute de comitetele școlare și din inițiative particulare.

La Marea Unire din 1918 erau 25 școli normale, 11 în Vechiul Regat și 6 în Ardeal, nici una în Bucovina și Basarabia. Până în 1928, numărul acestora s-a ridicat la 101, numărul elevilor crescând de la 14.500, în 1919, la 25.410. În 1919 funcționau 32 de gimnazii și 35 de licee de stat pentru ca în 1928 să se ajungă la 168 de gimnazii și 188 de licee de stat. S-au înființat 35 de școli de meserii, de comerț și profesionale (în afară de școlile agricole care aparțineau de Ministerul Agriculturii), alocându-se sume mai mari pentru dotarea atelierelor acestor școli. Cu toate aceste rezultate notabile, așa cum s-a observat în epocă, în ce privește numărul învățătorilor, numărul gimnaziilor și al liceelor de stat, raportat la numărul locuitorilor, România stătea mai rău decât multe state din Europa, chiar și față de unele țări vecine.¹⁶

Marea Unire a influențat și numărul locuitorilor știutori de carte. Se știe că Transilvania și Bucovina aveau un procent de știutori de carte superior Vechiului Regat, de aceea s-au luat măsuri pentru dezvoltarea rețelei de învățământ și în celelalte zone ale țării. Conform recensământului din 1930, situația știutorilor de carte în Moldova, pe medii și sexe este de 57% din care 71,3% bărbați și 43,3% femei, procentul fiind mai scăzut în mediul rural decât cel urban.

În privința ordinii județelor, situația se prezenta astfel: județul Brașov 86,9% știutori de carte, județul Sibiu – 85% , Odorhei – 85%, Timiș- 80%, Corvurlui – 69,6% , Iași- 62,2% , Vaslui- 61,2%. Interesant este faptul că 85,1 % , dintre știutorii de carte aveau doar o instrucție primară, iar în învățământul secundar, era un echilibru între bărbați și femei.¹⁷ În Vaslui școlile secundare care funcționau între 1929 – 1940 erau cele întemeiate anterior crizei economice.

După restaurație, în 1930, era, evident, că prin ordinele sale, Ministerul Învățământului, imprima orientarea educației spre cultul autorității regale reflectat în manuale, în serbările școlare cu momente omagiale și organizarea „Străjeriei”.

Dincolo de aceste neajunsuri, școala continua să-și desfășoare activitatea, contribuind la formarea unor noi promoții de absolvenți care se vor încadra în viața economică și culturală a țării, unele cu rezultate excepționale.

În anii 30 ai secolului trecut, s-au făcut propuneri de îmbunătățire a programelor de învățământ, cu respectarea unei anumite continuități, „propuneri pentru repartizarea orelor și materiilor pe clase ș.a.” Factorii de decizie din Minister subliniau că „materiile de studiu la cele mai multe obiecte nu sunt încărcate peste puterile elevilor, dar numărul orelor de lecții pe săptămână trebuie limitat la 28 în cursul inferior și la 30, în cel superior”. Pentru a ajunge la rezultate bune se propuneau reduceri de ore: câte o oră de Religie de la clasele a III –a până la a VIII-a , o oră de Fizică de la clasa a III-a , o oră de Matematică de la clasele a VII-a și a VIII-a , o oră de Latină la clasa a VII-a, la secția științifică, și o oră de Educație fizică la clasa VI-a. Se preciza că „nu avem nici o nevoie să se facă excepție cu religia, ca obiect de studiu.

- va urma -

15 Traian Nicola, *Colegiul Național „Gh. Roșca Codreanu”, Bârlad, 1996, p.147.*

16 C. Angelescu, *Evoluția învățământului primar și secundar în ultimii 20 de ani*, București, p.14.

17 I. Agrigoroaiei , *op.cit* , p. 256.

Securitatea și intelectualii în România anilor '80 (2)

- urmare din pagina 1 -

Liviu ȚĂRANU

Acest refuz a fost fatal pentru cei mai mulți dintre ei, însă nici cei care s-au raliat noilor cerințe nu au mai deținut, în cadrul statului, pozițiile influente cu care erau obișnuiți până la acel moment. Așa cum bine observa, în 1985, Vlad Georgescu, la microfonul Radio „Europa Liberă”, după 1948 „cărturărirea diminuată, diluată prin accesul în rândurile ei a pseudo-cărturarilor de partid, nu mai reprezintă decât o palidă umbră a ceea ce a fost cu două-trei generații în urmă”¹.

Chiar dacă sună ca o sentință, remarca lui Vlad Georgescu trebuie pusă din capul locului la începutul argumentației noastre, tocmai pentru a face mai clar demersul într-o zonă cu nisipuri mișcătoare, precum cea a vieții intelectuale românești în comunism.

Este unanim acceptat că noul regim politic din România postbelică a debutat printr-un „act de divorț radical” cu precădere față de intelectualii². După 1945, s-a trecut în mod brutal la „un război contra elitelor intelectuale naționale”³, iar „cultura a fost politizată și subordonată puterii”⁴.

În Codul Penal din 1948, la art. 48, alin. 5 se găsea o prevedere cu dedicație: „Intelectualii condamnați, afară de cei condamnați la muncă silnică și temniță grea, sunt întrebuințați la lucrări potrivit cu aptitudinile lor”. Dincolo de faptul că intelectualii erau „întrebuințați”, frapant este că într-un asemenea document juridic se poate regăsi un articol special pentru o anumită categorie socială. Aceasta a fost văzută mereu ca un pericol pentru ordinea socială. Un astfel de considerent și-a făcut simțite efectele și în Constituția din 1965 a RSR, unde se preciza că „...libertatea cuvântului, a presei, întrunirilor, mitingurilor și demonstrațiilor nu pot fi folosite în scopuri potrivnice orânduirii socialiste și intereselor celor ce muncesc”⁵.

În fața unei riposte de asemenea dimensiuni din partea statului, intelectualii, cei mai mulți, au decis să renunțe la opoziția lor. Aspectul este prompt semnalat într-un document al Comitetului pentru presă și tipărituri din anul 1964: „Intelectualitatea de formație veche a continuat să adere la politica partidului și s-a ajuns astăzi ca această intelectualitate, în totalitatea ei, să contribuie

la realizările statului nostru”⁶. Cu alte cuvinte, orice rezultat al activității intelectuale trebuia pus în slujba activităților practice sau a propagandei regimului comunist⁷.

Cu toate acestea, mijlocul anilor '60 reprezintă un interval fericit pentru cultura română, fiind evidente tendințele de liberalizare a vieții culturale, literare și artistice. Explicația stă în faptul că, imediat după retragerea trupelor sovietice (1958), modelul sovietic nu mai este atât de prețuit de către liderii de partid de la București, care îl văd pe alocuri chiar periculos. Acum începe pentru PMR/PCR căutarea unui drum propriu de dezvoltare în interiorul sistemului socialist. Demonstrând că poate sta singură pe propriile picioare, conducerea PMR/PCR a cerut Moscovei să-i accepte dreptul de a acționa de una singură, la început în problemele interne și apoi în cele externe, pe drumul construcției socialiste. Desigur această cale necesita pregătiri din multe puncte de vedere: ideologic, filozofic, politic, social-cultural etc.

Într-o primă fază, s-a trecut la „recuperarea moștenirii culturale”, chiar și a celei interbelice atât de contestată pe parcursul „obsedantului deceniu”. Acest fapt a însemnat reabilitarea acelei intelectualități care nu a agreeat, la început, regimul și care era acum recuperată din închisorile patriei. O parte a acestor titani ai culturii noastre, în schimbul propriei adeziuni, au cerut imperativ conducerii de partid ca tot ceea ce însemna creație intelectuală să fie lăsată să se manifeste liber. Deși a existat un răspuns pozitiv din partea politicului, înțelegerea a funcționat, din păcate, doar parțial. Cenzura nu a fost desființată ci doar relaxată, creația literar-artistică fiind, spre deosebire de scrierile social-politice, trecută printr-un filtru mai subțire.

În aceste condiții, deceniul cuprins între 1964 și 1974 a devenit cel mai prolific pentru viața și creația intelectuală, din întregul parcurs comunist. Învățământul a fost modernizat și a scăpat de ideologizarea excesivă, mai ales în ce privește științele exacte și la nivelul pregătirii ingineresti, care devin dominante. Științele sociale cunosc și ele un real revirement, iar literatura și arta ating cote înalte de rafinament artistic.

Și totuși această liberalizare, pe care nu o putem nega, a fost mai mult un dezgheț cultural supravegheat atent de către Partid și Securitate. De aici și perpetuarea aceluși sentiment de frică și supunere în rândul intelectualității românești, ingrediente sigure în menținerea docilității acesteia: „unii au tăcut și s-au retras în anonimat, iar alții s-au grăbit să-și joace cartea afirmării, devenind purtătorii de cuvânt ai regimului”⁸.

La începutul anilor '70 se termină, din nefericire, acel *no man's land* ideologic și, în plan cultural, își fac efectul noile teze ideologice reieșite din revizuirea marxismului și adaptarea lui la realitățile românești⁹.

În lungile sale discursuri, Nicolae Ceaușescu dispune întărirea rolului partidului în „orientarea politico-educativă a maselor” în scopul evident al promovării ideologiei și politicii practicate de regim. Astfel, creația intelectuală urma „să-i ajute pe oameni să privească mereu înainte, să le dea o imagine înflăcărată asupra perspectivei istorice, să prefigureze schimbările viitoare ale societății, să însuflețească masele populare, tineretul patriei noastre la fapte mărețe închinare realizării visului de aur al omenirii – comunismul”¹⁰. Ce a urmat nu a însemnat altceva decât o creștere a presiunii asupra intelectualilor, îndeosebi asupra

1 Vlad Georgescu, *România anilor '80*, texte antologate de Gelu Ionescu, München – București, Jon Dumitru – Verlag, 1995, p. 144. Pentru că îl considerăm important, iată întregul citat din Vlad Georgescu: „Spre deosebire de perioadele precomuniste, când intelectualii au avut aproape generație de generație un foarte activ rol social și politic, astăzi cărturărirea, diminuată, diluată prin accesul în rândurile ei a pseudo-cărturarilor de partid, nu mai reprezintă decât o palidă umbră a ceea ce a fost cu două-trei generații în urmă. Am putea poate chiar spune că nu mai joacă nici măcar rolul modest, dar important din punct de vedere strict cultural, pe care l-a jucat în primii 20 de ani de regim comunist. Astăzi, cea mai mare parte a cărturarilor stau cu capul plecat, cu șira spinării îndoită, bucurându-se să mai scoată din când un articol, o carte, sperând într-o călătorie, mângâindu-se că va fi scutită de compromisuri, pășind pe la colțuri, dar temându-se cu grijă de orice acte mai îndrăznețe care i-ar putea pune în primejdie micile privilegii. O altă parte, mică dar agresivă, lucrează pe față cu autoritățile de partid și cu cele de represiune, vezi de pildă, revistele „Săptămâna” și „Lucaefărul”, pentru a numi numai două. În sfârșit, o altă categorie, și mai redusă la număr, se luptă pentru a mai menține câte ceva din cultura adevărată din valorile care singure pot asigura locul în cultura europeană și modernă. Sunt puțini, mai ales în critica literară și între scriitorii dar, în cazul unei eventuale schimbări, importanța lor ar putea să fie mare”.

2 Tiberiu Troncotă, *România comunistă. Propagandă și cenzură*, București, Editura Tritonic, 2006, p. 168.

3 Stelian Tănase, *Elite și societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej. 1948-1965*, București, Editura Humanitas, 1998, p. 208.

4 Mihai Ungheanu, *Holocaustul culturii române. Ipoteze de sociologie literară (1944-1989)*, București, Editura DBH, f.a., passim.

5 Florin Maghiar, Adi-Alexandru Crăciun, *Legalitatea Securității*, în Gheorghe Onișoru (coord.), *Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă*, CNSAS, București, 2001, pp. 105-107.

6 Marin Radu Mocanu, *Cenzura comunistă* (documente), București, Editura Albatros, 2001, p. 48.

7 Tiberiu Troncotă, *op. cit.*, p. 169.

8 *Ibidem*.

9 Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, ediția a IV-a revăzută și adăugită, București, Univers Enciclopedic Gold, 2010, p. 504.

10 *Programul PCR de făurire a societății multilaterale dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, București, Editura Politică, 1975, p. 162.

acelora care aveau un contact direct cu populația (jurnaliști, artiști, profesori, medici ș.a.), în sensul acceptării și propagării temelor propagandistice ale regimului. Aceasta implica și evitarea oricărui comentariu negativ la adresa politicilor economice ori sociale ale „Tovarășului” înzestrat cu „un genial simț vizionar”¹¹.

„Minirevoluția” culturală țintea promovarea noii orientări a PCR și a României în politica internă și externă¹², care însemna, de fapt, revenirea la „un comunism dur, care făcea dovada unei perfecte ortodoxii ideologice, exercitând un control riguros asupra societății”¹³. Urmarea se va reflecta într-un culturalism sec, zadarnic, dar care oferea iluzia unei ample vieți intelectuale.

Neîncrederea regimului exprimată deschis față de intelectuali a rămas constantă, iar la începutul anilor '80 a crescut în intensitate. Intelectualii, cu predilecție scriitorii, erau văzuți ca „un posibil cap de pod al subversiunii occidentale”¹⁴. Aceasta se datora și faptului că oamenii de artă și cultură, prin intermediul creației lor, transmiteau mesaje ce nu aveau nimic în comun cu linia ideologică a partidului, multe din ele contestând sistemul comunist. Modalitățile de transmitere s-au perfecționat pe măsură ce, evident, cenzura ideologică s-a intensificat, devenind un adevărat „instrument de forță” în arsenalul partidului comunist aplicat tuturor instituțiilor de cultură¹⁵.

Fără îndoială, cenzura ideologică a făcut parte din setul de măsuri programatice prin care P.C.R. influența, controla și limita creația literar-artistică. Aceasta era, într-un anume fel, expresia desconsiderării întregii intelectualități de către elita politică, și mai ales de către „conducerea superioară”.

Presiunea teribilă asupra intelectualilor era concretizată în noi și noi restricții sau forme de îngrijire emise de Secția de Propagandă și Presă a C.C. al P.C.R.. Astfel, orice material care făcea referire la figuri aflate în sferele înalte ale puterii trebuia avizat în mod special. Manuscrisele care „aveau probleme”, cuprinzând aluzii critice la adresa regimului, indiferent de latura sa, trebuiau modificate consistent pentru a putea vedea lumina tiparului. Autorii care refuzau aceste cerințe, nu doar că își vedeau lucrările respinse de la orice formă de publicare, dar intrau și în atenția Securității. La fel se întâmpla și cu unii dintre cei care, trecând prin toate furcile caudine ale cenzurii, după ce ajunseseră să își vadă operele publicate și difuzate, în urma unor „indicații prețioase”, să le fie retrase din librării cărțile și întreg tirajul să fie trimis la topit.

În anii '80, restricțiile de publicare au crescut continuu: trebuiau evitați indicatorii care puneau în lumină starea precară a economiei românești, precum și orice element critic la adresa aspectelor politice, militare și chiar socio-culturale din România acelor ani.

Desigur că această orientare a stârnit mari nemulțumiri în rândul intelectualilor, dar, în pofida acestui lucru, au existat puține acte de opoziție deschisă. Părerea dominantă era că orice protest se dovedea inutil din punct de vedere al efectului asupra regimului dar, fără excepție, ar fi avut consecințe incalculabile pentru inițiator. Era foarte clar: manifestarea deschisă a opiniilor critice la adresa sistemului politic și a guvernărilor implica riscuri de ordin penal, social și profesional¹⁶. Evident, aici juca un rol important și percepția falsă, transformată în psihoză (mai corect în socioză), că Securitatea știa totul sau putea să afle totul, prin vasta sa rețea de colaboratori, și ca urmare orice disidență putea fi strivită din fașă¹⁷.

Cu toate acestea, a caracteriza drept conformism atitudinea generală a intelectualității românești în anii '80 este, considerăm, o eroare. E drept, cei mai mulți intelectuali s-au refugiat în munca lor și, sub diferite pretexte sau presiuni exterioare, au abandonat

orice demers contestatar. Au existat însă și figuri, celebre de altfel, care s-au exprimat deschis împotriva regimului politic¹⁸. Aceste proteste, spre deosebire de „Mișcarea Goma” din 1977, au fost, în anii '80, individuale, demonstrând astfel imposibilitatea coagulării unei grupări disidente.

În accepțiunea ei consacrată, **disidența** a fost definită drept un act de „opoziție în interiorul sistemului comunist în vederea transformării acestuia, folosind orice pârgie juridică posibilă pentru a obține slăbirea de către partidul-stat a controlului asupra cetățenilor”¹⁹. Cerându-se respectarea unor drepturi prevăzute în Constituție (libertatea cuvântului, a presei, întrunirilor, mitingurilor), cei mai mulți dintre disidenții români au aplicat așa numita „tactică legalistă”.

Disidența individuală a fost reprezentată de nume precum: Doina Cornea, Mihai Botez, Gheorghe Calciu Dumitreasa, Dorin Tudoran, Radu Filipescu, Gabriel Andreescu, Dinu C. Giurescu, Dan Petrescu, Mircea Dinescu, Gheorghe Ursu, cei patru jurnaliști de la „România Liberă” care au eșuat în încercare lor de tipărire a unui ziar liber (Petre Mihai Băcanu, Mihai Creangă, Gheorghe Chivoiu și Anton Uncu) ș.a.

Desigur, dintre aceste nume, cel al lui Dorin Tudoran se detașează complet. El este cel care, în 1984, formulează o aspră critică a comunismului ceaușist în eseu *Frig sau frică - despre condiția intelectualului român*, difuzat la „Europa liberă” și publicat apoi la Paris, în revista „Ethos”, când autorul se afla încă în țară. După Paul Goma, este, probabil, cel mai important caz de disidență din rândul scriitorilor, **disidență exprimată înainte de exilare**. Însă și Dorin Tudoran este nevoit să părăsească țara, emigrând în 1985 în S.U.A., unde obține azil politic.

În comparație cu Polonia sau Ungaria, disidența din România a fost deosebit de firavă. Explicația consacrată pentru această situație s-a întemeiat pe „lipsa unei tradiții civice” la români, dar și pe faptul că o parte a intelectualilor au fost atrași în structurile de putere ale partidului sau au primit generoase beneficii materiale. Indiferent care din motive îl acceptăm, ceea ce este sigur e că,

18 O statistică a intelectualilor dizidenți, care au luat calea exilului în anii '80, este realizată de Ion Simuț în „România literară”:

1980: Constantin Eretescu (S.U.A.), Rodica Iulian și Oana Orlea (Franța), Constantin Dumitreasa (autorul eseului politic **Cetatea totală**, expulzat imediat după apariția cărții în Franța, în 1980; se stabilește în RFG), Victor Frunză (stabilit din 1980 în Danemarca, după ce în 1978 și în 1979 „Europa liberă” difuzează scrisorile lui deschise de denunțare a cultului personalității);

Ion Caraion, exilat în 1981 în Elveția, își afirmă opiniile violente anti-ceaușiste după exilare, opinii adunate în volumul **Insectele tovarășului Hitler**, publicat la München în 1982;

1981: Ion Caraion (Elveția), Roxana Eminescu (Portugalia), Mihai Ursachi (S.U.A.); Florin Gabrea (RFG), Constantin Stoiciu (Canada), Vladimir Tismăneanu (Venezuela; din 1982 în S.U.A.), Mihai Spăriș (S.U.A.);

1982: Georgeta Horodincă și Nicolae Tertulian (Franța), Gelu Ionescu (Franța; din 1983, RFG);

1983: Marcel Pop-Corniș (S.U.A.), Al. Niculescu (Franța), I. Negoiteșcu, Emil Hurezeanu, Gh. Săsărman (toți trei, RFG), Ileana Vrancea (Israel);

1984: Dan Cristea (Grecia; din 1985, S.U.A.), Leon Volovici (Israel), Mihail Nasta (Belgia);

1985: Dorin Tudoran (S.U.A., cel mai important caz de disidență și exil al ultimului deceniu ceaușist), Dumitru Radu Popa, Mircea Săndulescu, Nina Cassian, Andrei Brezianu (toți patru, S.U.A.), Nicolae Balotă, Alexandru Papilian (ambii, Franța), Andrei Băleanu, Ion Constantinescu (aceștia doi, RFG), Victor Ivanovici (Grecia);

1986: Norman Manea (RFG; din 1988, S.U.A.), Lucian Raicu, Maria Mailat (Franța), Alexandra Târziu (S.U.A.), Ion Taloș (RFG);

1987: Grigore Arbore (Italia), Marian Popa, Titu Popescu (ambii, RFG), Dan Culcer, Adina Kenereș, Damian Necula, Bujor Nedelcovici, Matei Vișniec (toți, Franța);

1988: Sonia Larian (Franța), Petru Romoșan (tot Franța), Romulus Zaharia (S.U.A.), Virgil Duda (Israel);

1989: Dinu Flămând, Mihai Dinu Gheorghiu, Mircea Iorgulescu (toți, Franța). Vezi Ion Simuț, *Cronologia exilului literar postbelic (II)*, în „România Literară”, nr. 24/2008.

19 Mihai Stamatescu, Raluca Grosescu, Dorin Dobrinu, Andrei Muraru, Liviu Pleșa, Sorin Andreescu, *O istorie a comunismului românesc. Manual pentru liceu*, ediția a II-a revăzută, Iași, Editura Polirom, 2009, p. 155.

11 Tiberiu Troncotă, *op. cit.*, p. 178.

12 Marin Radu Mocanu, *op. cit.*, pp. 33-34.

13 Tiberiu Troncotă, *op. cit.*, p. 175.

14 Anneli Ute Gabanyi, *Cultura lui Ceaușescu*, Iași, Editura Polirom, 2003, p. 273.

15 Vasile Mălureanu, *Securitatea anilor '70-'80 și cenzura ideologică*, în „Vitrailii. Lumini și umbre. Revista veteranilor din serviciile române de informații”, anul III, nr. 12, 2012, p. 83.

16 *Ibidem*.

17 Ana Maria Cătănuș, *Dorin Tudoran și condiția intelectualului român sub comunism*, în „Arhivele Totalitarismului”, nr. 3-4/2012, p. 117.

din punct de vedere istoric, rolul disidenței românești în căderea regimului comunist a fost unul minimal.

Anexa (document):

1987 iunie 27, București. Extras din raportul prezentat de colonelul Rațiu Gheorghe, șeful Direcției I, la convocarea cu șefii de securități din județe, privind problema „Artă-Cultură”.

Raport

prezentat de tov. col. Rațiu Gheorghe la convocarea cu șefii de securități (24-27.06.1987)

- extras -

III. Un alt domeniu în care problematica de securitate continuă să fie deosebit de complexă este cel al artei și culturii.

Ca urmare a influențelor nocive din exterior exercitate în mod deosebit de sub-redacția de la Paris a oficinei „Europa Liberă” și a acțiunilor atașaturilor culturale din cadrul misiunilor diplomatice acreditate în țara noastră, precum și consecință a neimplicării factorilor de conducere pentru soluționarea unor probleme și nemulțumiri, unele elemente din aceste domenii se situează pe o poziție necorespunzătoare, sau chiar sunt preocupate să inițieze activități ostile.

Astfel, în rândul creatorilor de literatură și artă, îndeosebi al scriitorilor și regizorilor de film, sunt tendințe de a fi adoptate în mod deschis atitudini așa-zis contestatar la adresa politicii culturale a partidului, cu prilejul activităților organelor de conducere colectivă ale uniunilor și asociațiilor de creație, al unor manifestări literar-artistice, precum și al contactelor directe cu forurile oficiale.

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: Marin Rotaru

Redactor-șef adjunct: Cristian Onel

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. **Vlad Codrea**,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca

prof. univ. dr. **Ștefan Olteanu**, București

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

Serghei Coloșenco, Bârlad

Laurențiu Ursachi, Bârlad

Laurențiu Chiriac, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

Sorin Langu, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene
 Tipar: SC Irimpeș SRL Bârlad

În ultimul timp, este tot mai evidentă tendința unor elemente de a se stimula reciproc, de a încerca să-și coordoneze activitățile de opoziție față de unele măsuri vizând domeniul artei și culturii. Au existat și tentativa de inițiere a unor acțiuni colective în scop revendicativ, mizând pe un efect sporit al acestora.

Este în creștere numărul oamenilor de artă și cultură care, supradimensionând nemulțumiri referitoare la rezolvarea unor probleme profesionale, cum ar fi publicarea de cărți, avizarea de filme și obținerea aprobării de plecare temporară în străinătate, amenință, în scop de șantaj, cu săvârșirea unor acțiuni de protest public.

Se semnalează, în continuare, preocuparea unor creatori de a realiza lucrări literar-artistice cu conținut necorespunzător sau interpretabil din punct de vedere ideologic, în scopul publicării în țară sau străinătate ori al difuzării în rândul legăturilor apropiate.

Cu toate măsurile întreprinse de organele noastre după apariția Decretului/1985, unele persoane din aceste domenii continuă să întrețină relații neoficiale cu diplomați, ziariști sau alți străini, precum și cu elemente din emigrație, între care angajați sau colaboratori ai postului de radio autointitulat „Europa liberă”.

Toate aceste probleme au fost și sunt operativ puse în atenția factorilor competenți, urmărindu-se modul de soluționare.

Cu toate că, în a doua parte a anului trecut, la Direcția I s-a organizat o instruire a ofițerilor cu responsabilități în domeniu și asupra problemelor respective am insistat și la convocările cu șefii serviciilor de informații interne, trebuie să arătăm că nu la toate securitățile județene s-a produs revirimentul scontat, continuând să persiste lipsuri și neajunsuri.

Astfel, îndeosebi în rândul scriitorilor, cineaștilor și artiștilor plastici au mai fost unele aspecte operative despre care ne-am sesizat cu întârziere. De asemenea, nu s-au făcut progrese nici în ce privește închiderea posibilităților „Europei libere” de a realiza legături necontrolate în domeniul literar-artistice ceea ce a permis alimentarea, în continuare, a propagandei ostile la adresa politicii culturale a țării noastre.

Minusurile care persistă pe planul cunoașterii au avut ca urmare și neprevenirea racolării ori rămânerii ilegale în străinătate a unui număr relativ mare de persoane, între care și elemente de valoare.

Ca urmare a neajunsurilor manifestate în aplicarea prevederilor programului special de măsuri, unele securități județene nu și-au asigurat un front de lucru în concordanță cu problematica din competență.

În același timp, deși pe ansamblu rezultatele sunt mai bune, se acționează insuficient de calificat și ofensiv pentru clarificarea și soluționarea cazurilor pe profil, circa 30% din totalul dosarelor de urmărire informativă având o vechime mai mare de 3 ani.

Având în vedere aceste neajunsuri, precum și altele, este necesar să se acționeze mai hotărât pentru întărirea dispozitivului informativ-preventiv din problemă.

Se vor avea în vedere, în primul rând, cunoașterea și prevenirea oricăror intenții de acțiuni ostile ori de natură a impieta buna desfășurare a lucrărilor Congresului al III-lea al culturii și educației socialiste, care vor avea loc în luna august a.c.

În acest scop, Direcția I și Securitatea Capitalei au stabilit măsuri care vizează mobilizarea exemplară a forțelor și mijloacelor de care dispun. Este necesar însă ca și securitățile județene să acționeze pentru cunoașterea și verificarea participanților la congres în vederea neutralizării celor cu intenții ostile.

Deoarece în rândul scriitorilor din Capitală s-au semnalat cele mai multe manifestări și atitudini necorespunzătoare, la nivelul Direcției I și al conducerii Securității municipiului București s-a efectuat o analiză și s-au stabilit măsuri menite să conducă la îmbunătățirea controlului informativ-operativ de securitate în mediu și pe cazuri. Se impune ca asemenea analize să se facă la toate securitățile județene, atenție sporită trebuind să acorde securitățile de la județele Cluj, Timiș, Iași, Dolj, Sibiu, Mureș, Brașov și altele cu pondere în problemă.

În toate domeniile culturale-artistice se va acționa mai sistematic și eficient pentru prevenirea scurgerii de informații către „Europa liberă”, precum și în scopul prevenirii racolării și rămânerii în străinătate a unor creatori de literatură și artă de valoare.

Întreprinderilor și instituțiilor din subordonarea Centralelelor editorială, industriei poligrafice și „Româniafilm” li se va acorda atenția necesară și prin prisma gândirii economice cerute, concomitent cu prevenirea apariției și difuzării oricărei tipărituri ori opere cinematografice deficitare din punct de vedere ideologic

În instituțiile teatrale și muzicale se va avea în vedere cunoașterea și contracararea unor intenții ostile pe fondul nerealizării integrale, în unele perioade, a procentului de autofinanțare, care afectează retribuția.

ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 120, vol. 7, f. 277-280.

Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Planeta maimuțelor sau iepurașul de Paște

- urmare din pagina 1 -

Atunci colindele au fost interzise, jocurile cu măști de asemenea, deoarece se pretindea că așa-zișii dușmani ai poporului s-ar folosi de măști pentru a ataca instituțiile statale impuse de ocupația sovietică. Muzica populară românească era copleșită de cea a minorităților conlocuitoare, folosite ca un cal troian împotriva romanilor. Orice program muzical începea cu o melodie a noastră, dar imediat urma un ceardaș unguresc, un lănder german și o piesă muzicală sârbească, așa cum șeful statului se adresa cu formula: „români, maghiari, germani și alte naționalități”. În coregrafie exista aceeași situație, în plus, începând de la grădiniță, copiii români învățau să danseze cazaciocul.

După 1965 situația s-a schimbat în bine, iar în cadrul extraordinarei competiții artistice numită „Cântarea României” s-au impus toate formele artistice specific românești, manifestările artistice fiind atent monitorizate de juriu competente pentru a se evita kitch-urile. Cei care habar nu au ce a însemnat „Cântarea României” (ea nu a fost inițiată de Ceaușescu, ci a existat dinainte de război sub îndrumarea regelui Carol al II-lea) cred că ea era o suită de manifestări închinată partidului comunist și conducătorului său - nimic mai fals, ea concentra toate forțele artistice ale națiunii și puneau în valoare obiceiurile definitorii. În faza finală, însă, ajungeau montajele literar-muzicale și alte modalități asemănătoare, în care primau aspectele politice, slăvirea lui Ceaușescu etc. Așa-zișii analiști de astăzi cunosc numai acest aspect, care era popularizat prin televiziune și prin organizări ample pe stadioane. Ei ignoră sutele de mii de participanți care, în primul rând la fazele comunale, intercomunale și județene, puneau în valoare spiritul național românesc. Astăzi nimeni nu ia măsuri anti-românești de genul Ana Pauker dar, în mod subtil, există forme de falsificare a folclorului, a elementelor etnografice și a tot ceea ce ne definește pe noi ca popor. Din nefericire, spiritul de imitație grosolană, aproape general în multe sectoare ale existenței noastre, se manifestă și aici. Așa cum adoptăm legi care nu se potrivesc cu realitățile românești sau inițiative economice care se potrivesc ca nuca în perete în spațiul nostru, așa adoptăm, fără cea mai elementară motivație

și fără să gândim deloc datini și obiceiuri străine. În dresaj există două modalități principale, aparent opuse, dar slujind aceluiași deziderat: biciul și zăhărelul. Pentru desființarea noastră ca națiune, în perioada ocupației sovietice și a celei de origine internă, prin minoritari, se folosea forța pentru distrugerea națională, adică biciul. Actualmente se folosește zăhărelul, începem să vorbim altă limbă, să ascultăm altă muzică, să dansăm numai ca străinii și să ne pierdem obiceiurile românești. Am devenit o adevărată planetă a maimuțelor prin imitația slugarnică a tot ce este străin, consumând zăhărelul dezrădăcinării noastre. Nu mai colindăm cu „Leru-i ler”, ci cu „Gingles Bells”, am înlocuit vigurosul Dragobete național cu sfrijitul și comercialul Sfânt Valentin, amplele noastre jocuri de măști cu dovleacul Halloween-ului. Numai Paștele rămăsese neatacat de cei care urmăresc deznaționalizarea românilor, dar și aici se lucrează din plin. Plecând de la vechile credințe irlandeze, falsificate și ele și comercializate în amalgamul american, ne-am pomenit invadați de acest iepuraș total străin de datinile și credințele noastre. Paștele este serbat la români, cel puțin până acum, cu mare evlavie, ca un moment culminant al credinței creștine și al redeșteptării sentimentelor comunitare, de apropiere între oameni. Paștele a însemnat dintotdeauna iertare între toți românii, un moment de pace sufletească, de evitare a tot ce este urât în existența noastră. Valențele artistice își găseau locul în încondeiatul ouălor cu elemente tradiționale, sugerând atât viața cotidiană, cât și aspirații de ordin metafizic. În locul lor ni se oferă un carghioslăc comercial practicat în alte țări și fără vreă semnificație profundă, care să fie asociată acestei sărbătorii fundamentale a creștinilor, în general, și a românilor, în special. Ca ridicol, iepurașul poate fi asemănat cu stupidele băți cu perne sau cu bățile cu făină ale studenților timișoreni, care imită ritualuri indiene, golindu-le de conținut.

În aceste zile sfinte care urmează, să ne sfințim ca români și creștini, să arătăm că nu suntem pe o planetă a maimuțelor, ci într-o Românie care va rezista și va dăinui peste secole.

Teona SCOPOS

LUMINĂ ÎN APRILIE

Aprilie nou surăde în față –
Narcise te-mbie la zâmbet și soare –
Sub cerul senin ,copacii în floare
Aduc primăvara în suflet și-n viață .

Și frig și căldură și soare și ploie –
Amestec pestriț în vreme și vremuri –
Sub soarele blând e bine , dar tremuri ,
Cu fruntea plecată sub griji și nevoi .

Și mergi și tot mergi spre ziua de mâine
Și speră primăvara s-aducă noroc –
E viața o luptă , e viața un joc
Și miza supremă e codrul de pâine .

Vezi flori , simți căldură - aprilie-n toi -
Se-apropie ziua prea sfântă de Paște –
În suflet creștin nou suflet se naște
Și aripi răsar pe umerii goi .

Credința îți face mersul mai drept -
„HRISTOS A-NVIAT ,HRISTOS A-NVIAT !”
Lumină luăm așa cum ni-i dat
Și inima bate mai tare în piept .

E iar primăvară în suflet și-n viață -
Sub cerul senin ,copacii în floare
Miresme aduc prin blânda răcoare -
Aprilie nou surăde în față .

Neculai I. ONEL

DE PAȘTE

De Paște este bucurie pe pământ,
Iar îngerii din cer coboară
Trimiși ca mesageri de Duhul Sfânt
S-aducă bucurie și credință iară.

Se vopsesc ouă, friptură în tigăi se face
La masă se-ntâlnesc părinți, copii și cu nepoți.
E liniște și armonie, toți trăiesc în pace
Cu toți se bucură, trei zile și trei nopți.

În Sfântă zi de sărbătoare
Se simte-n corp o flacăra curată,
Durerile și grijile sunt astăzi trecătoare
Căci Domnul ne trimite lumina adevărată.

În sunete de clopot și băți de toacă,
Creștinii în biserici se-nchină Lui Iisus.
Pe ulițe copiii bucuși se joacă,
Iar ruga din biserici se urcă tot mai sus.

Sub razele de soare și mirosul de flori
Se simte peste tot lumină și speranță.
Iar cântul dulce de privighetori
Ne dă imbold de fericire și de viață.

De Paște este pace pe pământ
Și îngerii din cer coboară.
Creștinii se roagă Domnului Cel Sfânt
Să le aducă sănătate și liniște în țară.

**Redactia revistei
va dorește un
Paște fericit !**